

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ФІНАНСИ"**

**для студентів напряму підготовки 6.030508
"Фінанси і кредит" спеціалізації "Фінанси"
всіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ, 2013

Затверджено на засіданні кафедри фінансів.
Протокол № 8 від 10.12.2013 р.

Укладачі: Нескородева І. І.
Слуцька О. В.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Фінанси" для студентів
напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" спеціалізації
"Фінанси" всіх форм навчання / укл. І. І. Нескородева, О. В. Слуцька. –
Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 100 с. (Укр. мов.)

Розроблено тематичний план навчальної дисципліни за модулями та темами,
плани лекцій, семінарських занять. Наведено теми для самостійного вивчення дис-
ципліни, перелік контрольних питань для самодіагностики та рекомендації щодо
критеріїв оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів економічного напряму підготовки.

Вступ

Навчальна дисципліна "Фінанси" є нормативною для підготовки бакалаврів за напрямом підготовки "Фінанси і кредит". Її вивчення ґрунтується на засвоєнні економічних дисциплін та оволодінні загальною теорією фінансів.

Значну роль у структурі ринкових відносин відіграють фінанси як частина ринкових відносин і водночас важливий інструмент реалізації державної політики. Держава використовує фінансову систему як інструмент реалізації соціально-економічної політики, адже він відображає складну систему перерозподільних відносин у суспільстві, охоплює практично кожну юридичну та фізичну особу. Саме це визначає мету курсу – формування у студентів системи знань із теорії фінансів, засвоєння закономірностей їх функціонування на мезо- макро- і мікро- рівнях як теоретичної основи фінансової політики і розвитку фінансової системи.

Дисципліна "Фінанси" є спеціальною базовою і вивчає конкретні форми прояву економічних.

Завдання вивчення навчальної дисципліни складають:

застосування основних положень теорії фінансів до обґрунтування напрямів вирішення фінансових проблем;

засвоєння теоретичних основ формування і функціонування фінансових відносин та фінансової політики;

розуміння засад бюджетного устрою і принципів побудови бюджетної системи;

формування теоретичних і практичних знань щодо методів і джерел формування доходів бюджету та напрямів і форм фінансування видатків;

формування знань із питань функціонування державного кредиту та управління державним боргом.

розуміння формування фінансових відносин на підприємствах та домогосподарств;

генерування теоретичних і практичних знань із питань функціонування фінансового ринку та складових фінансової системи.

Об'єктом вивчення є система економічних відносин у процесі перерозподілу та перерозподілу ВВП держави.

Предметом є взаємодія ланок фінансової системи держави в процесі формування централізованих та децентралізованих фондів грошових коштів.

Структура робочої програми навчальної дисципліни "Фінанси" наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Структура програми навчальної дисципліни

Характеристика дисципліни: підготовка бакалаврів	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 10 у тому числі: змістовних модулів – 4; самостійна робота – 188	Галузь знань 0305 "Економіка і підприємництво"	Обов'язкова. Рік підготовки: 2. Семестр: 3, 4
Кількість годин: усього – 360; за змістовними модулями: модуль 1 – 112; модуль 2 – 116; модуль 3 – 32; модуль 4 – 60; індивідуальні заняття – 16; поточні консультації – 20; іспит – 4	Назва напрямку підготовки: 6.030508 "Фінанси та кредит" спеціалізації: "Фінанси"	Лекції: кількість годин – 66. Семінарські та практичні: кількість годин – 66. Самостійна робота: кількість годин – 188; індивідуальні заняття – 16; поточні консультації – 20. Іспит – 4
Кількість тижнів викладання дисципліни – 33. Кількість годин на тиждень – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Вид контролю: іспит

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів у галузі економіки і підприємництва

Навчальна дисципліна "Фінанси" є нормативною для бакалаврів із напрямку підготовки "Фінанси", спеціалізації: "Фінанси та кредит". У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента повинні сформуватися професійні компетентності, які наведені в табл. 2, 3, 4.

**Предметні компетентності та відповідні їм знання, вміння та навички із навчальної дисципліни
"Фінанси"**

5

Тема	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5
1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів	Визначення економічної категорії "фінансова наука". Методи та складові фінансової науки. Знання основних історичних аспектів становлення фінансової науки. Дослідження наукового вкладу українських вчених у становлення та розвиток фінансової науки	Визначати фінансову науку як науку, що вивчає явища та процеси, які здійснюються у державі при створенні й використанні фондів фінансових ресурсів на цілі її економічного та соціального розвитку. Визначати предмет фінансової науки. Аргументувати методи наукового пізнання, що застосовуються у фінансовій науці. Визначати та аналізувати етапи становлення та розвитку фінансової науки. Аргументувати та визначати особливості та періодизацію розвитку фінансової науки в Україні. Коментувати теорії та наукові погляди сучасної світової наукової фінансової думки	1.1. Здатність до визначення основних елементів фінансової науки. 1.2. Здатність до визначення основних елементів та етапів розвитку фінансової науки	Визначення системних ознак фінансової науки. Визначення особливостей та закономірностей формування фінансової думки в Україні

1	2	3	4	5
2. Генезис та еволюція фінансів	Знання про сутність фінансових відносин та фінансів. Групи фінансових відносин. Функціональне призначення фінансів, як економічної категорії.	Аналіз та характеристика передумов виникнення та розвитку фінансів залежно від конкретних історичних форм економічних відносин. Визначення економічного змісту, соціально-економічного значення та специфічних особливостей фінансів	2.1. Здатність до визначення основних елементів фінансових відносин. 2.2. Здатність до визначення фінансових відносин із всієї сукупності грошових відносин	Визначення особливостей закономірностей генезису та еволюції фінансів залежно від конкретних історичних форм економічних відносин
3. Фінансове право і фінансова політика	Основи фінансового права та фінансової політики. Типи та складові фінансової політики	Аналізувати та використовувати методи фінансового права. Визначати особливості та основні складові, типи фінансової політики держави	3.1. Здатність до визначення основних елементів фінансового права та фінансової політики. 3.2. Здатність до впровадження основних принципів функціонування фінансової політики	Визначення особливостей функціонування фінансового права та фінансової політики в Україні
4. Бюджет. Бюджетна система	Визначення сутності бюджету та бюджетна система. Визначення рівнів бюджетної системи України. Структура зведеного бюджету України. Принципи формування бюджетної системи України	Визначення основ бюджетного устрою, які характеризують напрямки та форми вертикальної побудови бюджету. Аналіз законодавчоормативної бази функціонування бюджетної системи України. Визначення рівнів бюджетної системи України. Аналіз основних показників бюджету	4.1. Здатність до визначення основних елементів бюджету та бюджетної системи України. 4.2. Здатність до впровадження основних принципів функціонування бюджетної системи України	Визначення особливостей функціонування бюджетної системи України та бюджетного процесу на загальнодержавному та місцевому рівнях. Аналіз ресурсів зведеного бюджету України

1	2	3	4	5
5. Бюджетний дефіцит	<p>Визначення сутності бюджетний дефіцит.</p> <p>Класифікація бюджетного дефіциту.</p> <p>Аналіз факторів виникнення бюджетного дефіциту держави.</p> <p>Аналіз регулювання бюджетного дефіциту</p>	<p>Аналіз показників стану державного бюджету. Визначати форми профіциту бюджету.</p> <p>Характеризувати та аналізувати бюджетний дефіцит.</p> <p>Аналізувати чинники бюджетного дефіциту. Впроваджувати основні методи управління бюджетним дефіцитом</p>	<p>5.1. Здатність до визначення основних елементів бюджетного дефіциту.</p> <p>5.2. Здатність до аналізу чинників та методів фінансування бюджетного дефіциту держави</p>	<p>Визначення факторів виникнення бюджетного дефіциту.</p> <p>Визначення резервів фінансування бюджетного дефіциту.</p> <p>Визначення оптимальних механізмів регулювання бюджетним дефіцитом в Україні</p>
6. Державний кредит та державний борг	<p>Основи функціонування державного кредиту та виникнення державного боргу.</p> <p>Класифікація державного боргу та державного кредиту.</p> <p>Методи та інструменти управління державним боргом</p>	<p>Визначати особливості та форми державного кредиту як ланки державних фінансів.</p> <p>Аналізувати та визначати оптимальні форми державних позик.</p> <p>Регламентувати правову форму функціонування державного кредиту в Україні.</p> <p>Визначати основні характеристики державного боргу.</p> <p>Визначати форму державного боргу.</p> <p>Аналізувати чинники зростання та наслідки державного боргу для економіки країни</p>	<p>6.1. Здатність до визначення сутності державного кредиту.</p> <p>6.2. Здатність до аналізу основних факторів, які впливають на зростання державного боргу</p>	<p>Визначення особливостей функціонування державного кредиту в Україні.</p> <p>Аргументування негативних наслідків державного кредиту в Україні.</p> <p>Визначати рівень державного боргу в Україні.</p> <p>Визначення та аналіз безпечного рівня державного боргу в Україні.</p> <p>Визначення резервів управління державним боргом в Україні</p>

1	2	3	4	5
7. Соціальні позабюджетні фонди	<p>Основи функціонування соціальних позабюджетних фондів.</p> <p>Класифікаційні аспекти загальнообов'язкового державного соціального страхування</p>	<p>Визначення та аналіз джерел формування та використання фінансових ресурсів соціальних позабюджетних фондів.</p> <p>Практичне впровадження технологій загальнообов'язкового державного соціального страхування</p>	<p>7.1. Здатність до визначення сутності та ефективності функціонування соціальних позабюджетних фондів.</p> <p>7.2. Здатність до аналізу основних факторів, які впливають процес формування та використання ресурсної бази соціальних позабюджетних фондів в державі</p>	<p>Визначення особливостей, складових елементів, суб'єктів та об'єктів соціальних позабюджетних фондів та загальнообов'язкового державного соціального страхування</p>
8. Податки. Податкова система	<p>Основи функціонування системи оподаткування та її значення в суспільному розподілі сукупного продукту.</p> <p>Принципи та структурні елементи податкової системи України</p>	<p>Визначення та аналіз бюджетного фінансування соціального захисту населення та соціальної сфери. Визначення та аналіз структурних елементів фінансування розвитку соціального захисту населення та соціальної сфери.</p> <p>Визначення та аналіз кошторисного фінансування</p>	<p>8.1. Здатність до визначення сутності податків та податкової системи.</p> <p>8.2. Здатність до аналізу основних факторів, які впливають на процес оподаткування та функціонування податкової системи</p>	<p>Визначення особливостей бюджетного фінансування розвитку соціального захисту населення та соціальної сфери в Україні.</p> <p>Визначення факторів, об'єму бюджетного фінансування розвитку соціального захисту населення та соціальної сфери в державі</p>

1	2	3	4	5
9. Місцеві фінанси. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання	Визначення сутності міжбюджетних відносин та системи бюджетного вирівнювання. Методи та засоби збалансування місцевих бюджетів. Підходи до організації міжбюджетних відносин в Україні	Визначення видів та форм міжбюджетних відносин. Визначення сфери дії міжбюджетних відносин в Україні. Аналіз методів міжбюджетних відносин. Обґрунтування пріоритетних інструментів організації міжбюджетних відносин в Україні	9.1. Здатність до організації оптимальної структури міжбюджетних відносин. 9.2. Здатність до аналізу факторів, які визначають взаємовідносини між окремими ланками бюджетної системи	Визначення особливостей механізму міжбюджетних відносин в Україні. Визначення факторів, які впливають на функціонування міжбюджетних відносин та систему вирівнювання в Україні
10. Фінансовий ринок	Основи формування і функціонування фінансового ринку. Економічна сутність та структура фінансового ринку. Основні принципи та завдання механізму розподілу сукупного продукту через механізм фінансового ринку	Визначення перспектив розвитку фінансового ринку. Оцінка ефективності та необхідності достатнього рівня розвитку структурних елементів фінансового ринку. Дослідження передового досвіду взаємодії фінансового сектору економіки держави з реальним. Діагностування та визначення пріоритетних напрямків державного регулювання фінансового ринку	10.1. Здатність до визначення сутності фінансового ринку як елемента фінансової системи держави. 10.2. Здатність до аналізу основних факторів, які впливають на функціонування структурних елементів фінансового ринку. 10.3. Здатність до обґрунтування особливостей функціонування та розвитку фінансового ринку в різних країнах	Визначення особливостей та пріоритетних напрямків розвитку фінансового ринку в Україні. Впровадження передового міжнародного досвіду функціонування фінансового ринку в практику України. Визначення негативних факторів впливу на розвиток фінансового ринку України

1	2	3	4	5
11. Міжнародні фінанси	<p>Основи функціонування системи міжнародних фінансів.</p> <p>Система руху міжнародних фінансових потоків.</p> <p>Принципи функціонування міжнародного фінансового ринку</p>	<p>Визначення сутності, принципів функціонування та складових міжнародних фінансів.</p> <p>Визначення об'єктів.</p> <p>Визначення суб'єктів міжнародних фінансів.</p> <p>Обґрунтування напрямків системи руху валютнофінансових потоків між суб'єктами міжнародних фінансів.</p> <p>Проводити оцінку стану та перспектив розвитку світового фінансового ринку</p>	<p>11.1. Здатність до визначення сутності міжнародних фінансів.</p> <p>11.2. Здатність до аналізу факторів, які впливають на процес розподілу фінансового капіталу у міжнародному просторі</p>	<p>Визначення особливостей та перспектив розвитку міжнародних фінансів та світового фінансового ринку.</p> <p>Розробка практичних рекомендацій щодо оптимізації інтеграційних процесів України в світовий економічний простір</p>
12. Фінансова безпека держави	<p>Основи інституту фінансової безпеки. Основні засади забезпечення фінансової безпеки держави.</p> <p>Методи та інструменти забезпечення необхідного рівня фінансової безпеки держави</p>	<p>Визначити сутність та роль фінансової безпеки держави для економіки країни.</p> <p>Здійснити діагностику загроз фінансової безпеки України.</p> <p>Здійснити оцінку рівня фінансової безпеки України за основними нормативами</p>	<p>12.1. Здатність до визначення сутності національної безпеки держави та фінансової безпеки.</p> <p>12.2. Здатність до аналізу факторів, які становлять загрози фінансовій безпеці держави</p>	<p>Визначення особливостей, факторів впливу та рівня процесу забезпечення стану бюджетної, грошовокредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи</p>

1	2	3	4	5
13. Фінанси країн із розвинутою ринковою економікою	Інтегровані підходи до організації фінансових відносин країн із розвинутою ринковою економікою. Основи формування та функціонування бюджетної системи країн із розвинутою ринковою економікою	Визначення складових фінансів країн із розвинутою ринковою економікою та механізм їх взаємодії. Визначення та обґрунтування пріоритетних напрямків функціонування та розвитку бюджетної системи країн із розвинутою ринковою економікою	13.1. Здатність до визначення сутності фінансів країн із розвинутою ринковою економікою. 13.2. Здатність до визначення сутності бюджетних відносин країн із розвинутою ринковою економікою	Визначення структури фінансових систем країн із розвинутою ринковою економікою. Визначення бюджетного устрою та особливості і бюджетної системи зарубіжних країн
14. Фінанси країн Європейського Союзу	Основи формування, функціонування та розвитку фінансів Європейського Союзу. Єдиний бюджет Європейського Союзу	Визначення складових організаційної структури Європейського Союзу та механізм їх взаємодії. Визначення джерел та аргументація напрямків використання єдиного бюджету Європейського Союзу	14.1. Здатність до визначення сутності фінансів Європейського Союзу. 14.2. Здатність до аналізу факторів, які впливають на фінанси Європейського Союзу	Визначення особливостей та закономірностей формування та функціонування фінансів Європейського Союзу
15. Фінанси суб'єктів господарювання	Визначення статутного капіталу підприємства. Порядок утворення статутного капіталу підприємств різних форм власності	Аналізувати фактори, які впливають на порядок формування фінансових ресурсів та статутного капіталу підприємства. Досліджувати передовий досвід у сфері фінансового менеджменту підприємства	15.1. Здатність до визначення статутного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм. 15.2. Здатність до аналізу формування фінансових ресурсів підприємства за джерелами їх походження	Визначення закономірностей формування оптимального співвідношення фінансових ресурсів підприємства

1	2	3	4	5
16. Фінанси домогосподарств	Знання характерних особливостей фінансів домогосподарств. Знання цільових грошових фондів домогосподарств. Аналіз доходної і витратної частини домогосподарств	Аналізувати структуру фінансових ресурсів домогосподарств. Аналізувати структурні групи доходної та витратної частини бюджету домогосподарств	16.1. Здатність до визначення структури фінансових ресурсів домогосподарств. 16.2. Здатність до формування доходної частини бюджету домогосподарств. 16.3. Здатність до формування витратної частини бюджету домогосподарств	Визначення основних чинників формування заощаджень домогосподарствами
17. Фінансовий менеджмент	Знання сутності інвестицій та їх класифікації. Аналіз фінансової оцінки ефективності інвестицій у засоби виробництва та у фінансові активи	Аналізувати доцільність фінансових та реальних інвестицій. Визначати особливості врахування фактора часу при інвестуванні. Визначати рівень інфляції при аналізі та оцінці ефективності інвестування	17.1. Здатність до фінансової оцінки ефективності інвестицій у засоби виробництва. 17.2. Здатність до фінансової оцінки ефективності інвестицій у фінансові активи. 17.3. Здатність до оцінки інвестиційного проекту і обґрунтування доцільності інвестування	Оцінювання ефективності фінансових інвестицій. Оцінювати ефективність інвестиційного проекту

1	2	3	4	5
18. Сутність, принципи і роль страхування	Знання функцій та принципів страхування. Знання класифікації страхування. Аналіз форм страхування	Аналізувати організацію страхового забезпечення. Визначати переваги, недоліки добровільної та обов'язкової форм страхування	18.1. Здатність до визначення функцій та принципів страхування. 18.2 Здатність до здійснення процесу страхування	Оцінювати переваги страхування над самострахуванням. Визначати особливості відшкодувань за подвійним страхуванням
19. Галузі страхування	Знання особливостей особистого страхування. Аналіз майнового страхування. Знання особливостей страхування відповідальності	Знання особливостей особистого страхування. Аналіз майнового страхування. Знання особливостей страхування відповідальності	19.1. Здатність оцінки особистого страхування. 19.2. Здатність до оцінки майнового страхування. 19.3. Здатність до оцінки страхування відповідальності	Оцінювати переваги галузевого страхування
20. Фінанси страховиків	Знання доходів та витрат страховиків. Аналіз фінансових результатів страховиків. Знання страхових резервів та порядок їх формування	Знання доходів та витрат страховиків. Аналіз фінансових результатів страховиків. Знання страхових резервів та порядок їх формування	20.1. Здатність до оцінки фінансових результатів страховиків. 20.2. Здатність оцінки фінансової надійності та умов забезпечення платоспроможності страховиків	Оцінювати рівень платоспроможності страховиків. Оцінювати страхові резерви

Професійні компетентності та відповідні їх вміння, якими мають володіти випускники спеціальності "Економіка підприємства" освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" після вивчення навчальної дисципліни "Фінанси"

Клас професійних завдань	Компетентності фахівців	Вміння фахівців освітньо-професійного рівня "бакалавр"
1	2	3
1. Планово-проектні	1.1. Здатність до розробки планів оптимізації процесу перерозподілу фінансових відносин	<p>1.1.1. Обчислювати та обґрунтовувати показники виконання державного та місцевих бюджетів.</p> <p>1.1.2. Конкретизувати певні аспекти реалізації фінансових відносин.</p> <p>1.1.3. Проектувати та планувати окремі етапи та стадії виконання державного та місцевих бюджетів за видатками та доходами.</p> <p>1.1.4. Ефективно застосовувати фінансове планування в системі перерозподілу фінансових ресурсів держави.</p> <p>1.1.5. Формувати інформаційну базу для прогнозів ситуацій у зовнішньому середовищі</p>
	1.2. Здатність до планування заходів із підвищення ефективності реалізації фінансових відносин	<p>1.2.1. Передбачати напрями інноваційного розвитку в політичній та законодавчій сфері.</p> <p>1.2.2. Переглядати норми та об'єми закріплення доходів місцевих бюджетів при здійсненні заходів щодо удосконалення реалізації бюджетного процесу на рівні державного та місцевих бюджетів.</p> <p>1.2.3. Розробка планів щодо підвищення економічної ефективності та збалансування перерозподілу фінансових ресурсів</p>

1	2	3
	1.3. Здатність до розробки планів діяльності підприємства в цілому та його окремих підрозділів із метою забезпечення його ефективної діяльності	<p>1.3.1. Обчислювати та обґрунтовувати показники стратегічного, поточного та оперативного плану з метою забезпечення ефективної діяльності підприємства.</p> <p>1.3.2. Конкретизувати певні аспекти фінансової стратегії підприємства у відповідних показниках планів, проводити їх ресурсне обґрунтування.</p> <p>1.3.3. Проектувати та планувати окремі етапи та стадії виробничого процесу на підприємстві</p>
	1.4. Здатність до планування заходів із підвищення ефективності діяльності підприємства	<p>1.4.1. Ефективно застосовувати оперативно-календарне планування і регулювання виробництва.</p> <p>1.4.2. Формувати інформаційну базу для прогнозів ситуації у зовнішньому середовищі.</p> <p>1.4.3. Передбачати напрями інноваційного розвитку суспільства та певної галузі зокрема.</p> <p>1.4.4. Розробляти плани підвищення економічної та фінансової ефективності діяльності підприємства</p>
2. Організаційні	1.2. Здатність до планування заходів із підвищення ефективності діяльності підприємства	<p>2.1.1. Здійснювати організацію планів бюджетного вирівнювання за регіонами країни.</p> <p>2.1.2. Реалізовувати заходи щодо підвищення економічної ефективності та збалансування формування та використання ресурсної бази суб'єктів господарювання на рівні держави</p>

1	2	3
	2.2. Здатність до організації ефективної взаємодії структурних елементів фінансової системи	2.2.1. Організувати оптимальну структуру розподілу доходів між ланками бюджетної системи. 2.2.2. Організувати оптимальну структуру використання ресурсної бази структурних ланок бюджетної системи України. 2.2.3. Впроваджувати заходи щодо підвищення якості фінансових відносин структурних ланок фінансової системи
	2.3. Здатність до організації та обґрунтування складових поточного та оперативного плану діяльності підприємства та його підрозділів	2.3.1. Організувати реалізацію оперативних планів діяльності підприємств. 2.3.2. Реалізувати заходи щодо підвищення фінансової, соціальної та екологічної діяльності підприємств
	2.4. Здатність до організації ефективної взаємодії структурних підрозділів підприємства та суб'єктів зовнішнього середовища	2.4.1. Організувати оптимальну структуру на підприємстві з урахуванням галузевих особливостей. 2.4.2. Організувати ефективні взаємодії між основними, допоміжними та обслуговуючими виробництвами підприємства. 2.2.3. Організувати заходи, щодо підвищення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства
3. Аналітично-інформаційні	3.1. Здатність до забезпечення прийняття управлінських рішень	3.1.1. Формувати і обробляти необхідну інформаційну базу щодо аналізу негативних факторів впливу на реалізацію фінансових відносин. 3.1.2. Збирати та обробляти первинну інформацію, яка використовується при прийнятті управлінських рішень

1	2	3
	3.2. Здатність до аналізу стану та пріоритетних напрямків розвитку фінансових відносин	3.2.1. Аналізувати показники виконання державного та місцевих бюджетів. 3.2.2. Визначати та аналізувати рівень фінансової безпеки держави. 3.2.3. Оцінювати податкоспроможність адміністративно-територіальних одиниць. 3.2.4. Оцінювати ефективність реалізації фінансових відносин. 3.2.5. Виявляти та діагностувати чинники негативного впливу на реалізацію фінансових відносин
	3.3. Здатність до інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень	3.3.1. Формувати і обробляти необхідну інформаційну базу щодо аналізу конкурентного середовища підприємства. 3.3.2. Збирати і обробляти первинну інформацію, яка використовується під час прийняття управлінських рішень
	3.4. Здатність до фінансового діагностування підприємства, аналізу використання його потенціалу для максимізації прибутку	3.4.1. Аналізувати показники діяльності підприємства та його підрозділів. 3.4.2. Оцінювати ефективність використання ресурсів на підприємстві. 3.4.3. Визначати резерви підвищення ефективності діяльності підприємства. 3.4.4. Виявляти, діагностувати та нейтралізувати негативний вплив зовнішнього середовища на діяльність підприємства
4. Обліково-статистичні	4.1. Здатність до обліку перерозподілу фінансових відносин	4.1.1. Здійснювати облік ресурсів і доходів бюджету. 4.1.2. Здійснення обліку асигнувань і видатків бюджету. 4.1.3. Складати звітність про виконання бюджету

1	2	3
	4.2. Здатність до обліку діяльності підприємства	4.2.1 Здійснювати облік фінансової діяльності підприємства. 4.2.2. Складати фінансову звітність підприємства
5. Контрольні	5.1. Здатність контролю за реалізацією фінансових відносин	5.1.1. Здійснювати податковий, митний контроль за виконанням бюджету. 5.1.2. Здійснювати документальні перевірки правильності розрахунків платників з бюджетом. 5.1.3. Здійснювати контрольню-ревізійну роботу з бюджетом
	5.2. Здатність до контролю за ефективністю діяльності підприємства	5.2.1. Здійснювати контроль за впливом на підприємство факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. 5.2.2. Здійснювати контроль за виконанням фінансових планів підприємства

Когнітивні та особисті компетентності та відповідні їм вміння, якими мають володіти випускники спеціальності "Економіка підприємства" освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" після вивчення навчальної дисципліни "Фінанси"

19

Компетентності фахівця	Вміння фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр"
1	2
1.1. Здатність збирати, обробляти, систематизувати та узагальнювати обсяг інформації про виконання бюджету	1.1.1. Готувати та подавати необхідну економічну інформацію. 1.1.2. Перевіряти на коректність подану оперативну інформацію. 1.1.3. Проводити моніторинг нормативно-правового середовища реалізації бюджетного процесу на рівні державного та місцевих бюджетів. 1.1.4. Вести облік про розподіл фінансових ресурсів. 1.1.5. Формувати інформаційне забезпечення для збалансування формування та використання фінансових ресурсів. 1.1.6. Вміти використовувати комп'ютерні технології з метою пошуку необхідної інформації
1.2. Здатність збирати, обробляти, систематизувати та узагальнювати обсяг інформації про діяльність підприємства та умови його функціонування з метою забезпечення фінансової безпеки	1.2.1. Готувати та подавати необхідну фінансову інформацію. 1.2.2. Перевіряти на коректність подану оперативну інформацію. 1.2.3. Проводити моніторинг нормативно-правового середовища підприємства. 1.2.4. Вести управлінський облік фінансових показників діяльності підрозділів підприємства. 1.2.5. Готувати статистичну звітність підприємства з фінансових питань. 1.2.6. Формувати інформаційне забезпечення для управління підприємством чи його підрозділами. 1.2.7. Вміти використовувати комп'ютерні технології з метою пошуку необхідної інформації

1	2
<p>2.1. Здатність використовувати та удосконалювати методичний інструментарій і стандарти реалізації бюджетного процесу та бюджетної безпеки, вивчати і впроваджувати передовий досвід, проводити наукові дослідження з організації розподілу фінансових ресурсів</p>	<p>2.1.1. Оперувати понятійним апаратом та використовувати фундаментальні принципи та комплексні методики для розв'язання певної економічної ситуації. 2.1.2. Виокремлювати наукові проблеми. 2.1.3. Здійснювати критичний аналіз існуючих точок зору з проблемних питань. 2.1.4. Формулювати власний підхід із приводу розв'язання проблем. 2.1.5. Відстежувати, вивчати й використовувати передовий досвід реалізації фінансових відносин. 2.1.6. Виконувати індивідуальну навчально-дослідну роботу з використання творчого підходу. 2.1.7. Презентувати результати дослідження фінансових відносин на наукових конференціях, засіданнях наукових секцій, під час круглих столів та нарад</p>
<p>2.2. Здатність використовувати та удосконалювати методичний інструментарій і стандарти фінансової роботи, вивчати і впроваджувати передовий досвід, проводити наукові дослідження по забезпеченню фінансової безпеки підприємства</p>	<p>2.2.1. Оперувати понятійним апаратом та використовувати фундаментальні принципи та комплексні методики для розв'язання певної фінансової ситуації. 2.2.2. Виокремлювати наукові проблеми. 2.2.3. Проводити критичний аналіз існуючих точок зору з проблемних питань. 2.2.4. Формулювати власний підхід із приводу розв'язання проблеми. 2.2.5. Ефективно застосовувати організаційні форми підвищення кваліфікації. 2.2.6. Виконувати індивідуальну навчально-дослідну роботу з використанням творчого підходу. 2.2.7. Презентувати результати дослідження на наукових конференціях, засіданнях наукових секцій, під час круглих столів і нарад</p>
<p>3. Здатність усвідомлювати себе як частку певного соціального колективу</p>	<p>3.1. Розділяти цінності колективу, не протиставляти себе колективу, розвивати навички командної роботи. 3.2. Зберігати та відстоювати себе як особистість, вміло використовувати свої лідерські якості за для загального успіху. 3.3. Чітко формулювати та висловлювати свою думку, слухати та аналізувати думку своїх колег. 3.4. Приймати управлінські рішення, брати на себе відповідальність за своєю ініціативою. 3.5. Забезпечувати взаєморозуміння в команді та організаційну взаємодію. 3.6. Орієнтуватися на результат, встановлювати чіткі цілі та контролювати їх досягнення</p>

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тематичний план навчальної дисципліни "Фінанси" складається з чотирьох модулів. Структура навчального процесу представлена даними формами: лекції; семінарські та практичні заняття; самостійна робота студентів. У таблиці 5 наведено тематичний план та структуру залікового кредиту навчальної дисципліни.

Таблиця 5

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни "Фінанси"

Тема	Кількість годин, відведених на:		
	Лекції	Практичні (семінарські) заняття	Самостійна робота
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Теорія фінансів та основи державних фінансів			
Тема 1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів	2	2	9
Тема 2. Генезис та еволюція фінансів	3	3	9
Тема 3. Фінансове право і фінансова політика	4	4	9
Тема 4. Бюджет. Бюджетна система	4	4	10
Тема 5. Бюджетний дефіцит	3	3	10
Тема 6. Державний кредит та державний борг	4	4	10
Тема 7. Соціальні позабюджетні фонди	3	3	9
Разом годин за першим модулем	23	23	66
Змістовний модуль 2. Інститути місцевих, міжнародних, зарубіжних фінансів та їх інфраструктура			
Тема 8. Податки. Податкова система	4	4	12
Тема 9. Місцеві фінанси. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання	4	4	9
Тема 10. Фінансовий ринок	4	4	12
Тема 11. Міжнародні фінанси	3	3	9
Тема 12. Фінансова безпека держави	4	4	9
Тема 13. Фінанси країн із розвинутою ринковою економікою	2	2	7
Тема 14. Фінанси країн Європейського Союзу	3	3	10
Разом годин за другим модулем	24	24	68

1	2	3	4
Змістовний модуль 3. Фінанси суб'єктів господарювання та домогосподарств			
Тема 15. Фінанси суб'єктів господарювання	4	4	9
Тема 16. Фінанси домогосподарств	3	3	9
Разом годин за третім модулем	7	7	18
Змістовний модуль 4. Фінансовий та страховий менеджмент			
Тема 17. Фінансовий менеджмент	3	3	9
Тема 18. Сутність, принципи і роль страхування	3	3	9
Тема 19. Галузі страхування	3	3	9
Тема 20. Фінанси страховиків	3	3	9
Разом годин за четвертим модулем	12	12	36
Індивідуальні заняття			16
Поточні консультації			20
Іспит			4
Усього годин	66	66	360

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Змістовний модуль 1. Теорія фінансів та основи державних фінансів

Тема 1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів

1.1. Предмет і мета фінансової науки.

Сутність та предмет дослідження фінансової науки. Основні завдання мета фінансової науки як метода пізнання фінансових відносин.

1.2. Методи та складові науки про фінанси.

Методи пізнання фінансового життя. Метод індукції як дослідження шляхом вивчення окремих фактів. Метод дедукції як гіпотеза та перевірка на фактичному матеріалі. Абстрагування як спрощення ситуації шляхом виключення із дослідження нетипових явищ або другорядних фактів.

1.3 Історичний аспект становлення та розвитку фінансової науки.

Етапи становлення фінансової науки. Фінансова наука як складова загальної теорії політичної економії. Основні представники фінансової науки та їх вклад в її розвиток.

1.4. Розвиток фінансової науки в Україні.

Становлення фінансової науки в Україні. Внесок українських учених у розвиток фінансової науки. Теоретично-змістовна спрямованість наукових досліджень представників української фінансової думки.

1.5. Сучасна світова наукова фінансова думка.

Основні положення теорії суспільного добробуту. Дослідження про функціонування фінансів в умовах демократичного середовища. Характерні риси сучасної фінансової науки.

Тема 2. Генезис та еволюція фінансів

2.1. Фінанси як економічна категорія.

Об'єктивні передумови виникнення і розвитку фінансів. Фінансові ресурси як матеріальні носії фінансових відносин. Історичний *характер фінансів* як об'єктивної економічної категорії.

2.2. Соціально-економічна сутність і функції фінансів.

Функції фінансів як виявлення суттєвих ознак, властивостей і суспільного призначення фінансів. Розподільна функція, її зміст. Об'єкти і суб'єкти розподілу і перерозподілу вартості суспільного продукту. Контрольна функція. Взаємозв'язок розподільчої і контрольної функцій.

Вплив фінансів на розвиток суспільного виробництва. Фінансове забезпечення відтворювального процесу. Форми фінансового забезпечення.

Тема 3. Фінансове право і фінансова політика

3.1. Фінансове право: предмет, методи та зв'язок з іншими галузями права України.

Предмет та методи фінансового права. Система галузі фінансового права. Місце фінансового права в системі права України.

3.2. Зміст, мета і завдання фінансової політики.

Фінансова політика – складова економічної і соціальної політики держави. Основні завдання та принципи фінансової політики. Форми фінансової політики та механізм її реалізації.

3.3. Складові фінансової політики.

Складові фінансової політики. Стратегія і тактика фінансової політики. Фінансова політика в умовах фінансової кризи.

Фінансовий механізм як сукупність форм і методів організації фінансових відносин. Взаємодія фінансового механізму з господарським механізмом і фінансовою політикою. Складові елементи фінансового механізму.

Фінансове планування і прогнозування: суть, принципи, методи, завдання. Система фінансових планів, їх характеристика.

Тема 4. Бюджет. Бюджетна система

4.1. Бюджет як економічна категорія.

Генезис бюджету. Термінологічний аналіз поняття "бюджет". Основні характеристики бюджетних відносин. Визначення бюджету згідно з Бюджетним кодексом. Функції, що характеризують сутність бюджету як економічної категорії. Визначення сутності бюджету як складної та різновекторної категорії.

4.2. Призначення та роль бюджету.

Економічне значення бюджету, його вплив на темпи економічного зростання, структуру та розвиток суспільного виробництва, оптимізацію вартісних пропорцій у розподілі доходів. Специфічні ознаки бюджетних відносин. Бюджет як основний інструмент регулювання та впливу на розвиток економіки країни. Бюджет в якості важливого економічного важеля держави, через який забезпечується контроль за станом виробництва в цілому. Структура бюджету (поточний бюджет та бюджет розвитку).

4.3. Становлення та розвиток бюджетної системи України.

Становлення та розвиток бюджетної системи України. Структура бюджетної системи під час існування СРСР, протягом 1991 – 2001 рр. та відповідно до Бюджетного кодексу.

Склад бюджетного законодавства. Регулювання бюджетних відносин відповідними законодавчими та нормативними актами. Бюджетний кодекс та його структура.

Співвідношення бюджетної системи та бюджетного устрою. Поняття та засади бюджетного устрою. Сукупність принципів формування та функціонування бюджетної системи України. Переваги та недоліки бюджетної системи, побудованої за принципом єдності.

Основні суб'єкти економічної системи. Вплив на функціонування бюджетної системи інших частин економічної системи: Верховної Ради, НБУ, КМУ, Міністерства фінансів, державної адміністрації, Фонду державного майна, Антимонопольного комітету, органів місцевого самоврядування та інших. Характеристика складових бюджетної системи: Рахункової палати, Державного казначейства, Державної податкової служби, Комітету ВР з питань бюджету, міських та обласних фінансових управлінь, бюджетних відділів, розпорядників бюджетних коштів. Характеристика організації та функціонування бюджетної системи зарубіжних країн.

4.4. Бюджет як розпис доходів і видатків.

Бюджет як розпис доходів і видатків держави, що затверджується органами законодавчої і представницької влади у вигляді закону. Організаційна структура доходів бюджету. Розподіл видатків між бюджетами різних рівнів бюджетної системи.

Визначення бюджетної класифікації, її організаційна роль, юридичне значення та структура.

Тема 5. Бюджетний дефіцит

5.1. Бюджетний дефіцит як економічна категорія.

Показники аналізу бюджету держави як фінансового плану. Модель визначення розміру бюджетного дефіциту. Дефіцит бюджету як один із макроекономічних показників, що характеризують сутність економічної моделі. Види дефіциту бюджетів відповідно українському та зарубіжному досвіду.

5.2. Причини виникнення та джерела покриття бюджетного дефіциту.

Характеристика бюджетного дефіциту як показник стану бюджету в якості фінансового плану держави. Аналітичний огляд бюджетного дефіциту України.

5.3. Регулювання бюджетного дефіциту.

Основні заходи щодо зниження бюджетного дефіциту. Зарубіжний та вітчизняний досвід фінансування дефіциту бюджету.

Тема 6. Державний кредит та державний борг

6.1. Державний кредит як специфічна форма фінансових відносин.

Форми державного кредиту, їх призначення. Суб'єкти державного кредиту, їх класифікація.

Роль і місце державного кредиту в покритті дефіциту бюджету. Передумови державного кредиту: наявність кредиторів, у яких є вільні кошти; довіра з боку кредиторів до держави; зацікавленість у наданні позик; платоспроможність держави у погашенні боргів і виплаті доходу.

6.2. Класифікація державного кредиту. Державні позики як основна форма державного кредиту.

Державні позики як основна форма державного кредиту. Класифікація державних позик: за правом емісії; за власником цінних паперів; за формою виплати доходів; за термінами погашення; за методами розміщення.

Види цінних паперів із державних позик: облігації, казначейські зобов'язання (векселі).

6.3. Сутність та форми державного боргу.

Економічна сутність державного боргу. Державний борг, його структура. Внутрішній та зовнішній, поточний та капітальний державний борг. Обслуговування державного боргу та видатки бюджету на цей процес.

6.4. Управління державним боргом та боргова безпека держави.

Способи управління державним боргом: конверсія, консолідація, уніфікація, обмін облігацій за регресивним співвідношенням, відстрочка погашення, анулювання. Аналіз боргового навантаження в Україні та зарубіжних країнах.

Тема 7. Соціальні позабюджетні фонди

7.1. Сутність та призначення соціальних позабюджетних фондів.

Необхідність створення та призначення державних цільових фондів. Принципи їх організації та механізм функціонування.

7.2. Основні соціальні позабюджетні фонди в Україні та джерела формування доходів їх бюджетів.

Загальнодержавні соціальні фонди та їх значення для забезпечення системи соціального страхування. Пенсійний фонд. Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві. Фонд України соціального захисту інвалідів. Джерела формування доходів і напрямки видатків. Управління коштами загальнодержавних цільових фондів.

Змістовний модуль 2. Інститути місцевих, міжнародних, зарубіжних фінансів та їх інфраструктура

Тема 8. Податки. Податкова система

8.1. Соціально-економічна сутність податків та їх функції.

Сутність та етапи розвитку системи оподаткування. Основні характеристики податків. Податки як інструмент розподілу фінансових ресурсів. Матеріальна основа та організаційно-правова сторона податків. Функціональне призначення податків.

8.2. Елементи оподаткування. Класифікація податків.

Класифікація податків, її ознаки. Види податків. Прямі податки. Перекладання податків та ухилення від їх сплати. Непрямі податки. Елементи системи оподаткування. Сутність та типи податкових ставок.

8.3. Сутність податкової системи та принципи її побудови.

Поняття та структура податкової системи та системи оподаткування. Історія становлення та особливості функціонування податкової системи України. Податкова політика як складова фінансової політики держави. Податковий кодекс України, структура та основні положення.

Тема 9. Місцеві фінанси. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання

9.1. Місцеві фінанси, їх структура та функції.

Сутність та складові місцевих фінансів. Місцеві фінанси як ситсема. Законодавчі основи інституту місцевого самоврядування в Україні. Процес формування місцевих фінансів України. Склад фінансів місцевих органів влади. Основні форми впливу місцевих органів влади, їхніх фінансів на економіку та соціальну сферу держави.

9.2. Бюджетне вирівнювання, його сутність та механізм.

Основні форми взаємовідносин між окремими ланками бюджетної системи (бюджетне субсидювання, вилучення коштів, бюджетні позики, взаємні розрахунки бюджетів). Система фінансового вирівнювання: форми, методи, інструменти. Характеристика міжбюджетних трансфертів місцевих бюджетів (дотації вирівнювання, субвенції, інші дотації).

Зарубіжний досвід міжбюджетних відносин.

9.3. Сутність бюджетного федералізму та його функції.

Форми державного устрою. Зміст та принципи бюджетного федералізму. Ідейно-теоретичні основи бюджетного федералізму. Основні групи моделей бюджетного федералізму. Функції та проблеми розвитку бюджетного федералізму в Україні.

9.4. Теорія сучасного федералізму.

Генезис сучасних теорій федералізму. Основні історично склалися теорії федералізму. Федералізм в теорії інституційних матриць. Системний підхід і системний аналіз у дослідженні федералізму.

9.5. Національні схеми бюджетного федералізму.

Наукова думка про сучасний федералізм в Україні. Висвітлення питань федералізму в пострадянський період. Проблеми і перспективи сучасного українського федералізму.

Тема 10. Фінансовий ринок

10.1. Сутність фінансового ринку та його структура.

Зміст фінансового ринку та принципи його функціонування. Характерні особливості фінансового ринку. Поняття сегментації фінансового ринку. Структура та складові фінансового ринку. Грошові потоки та значення фінансового ринку у фінансовій системі держави. Регіоналізація фінансових відносин як передумова формування регіональних фінансових ринків. Теоретичні засади територіальної організації фінансового ринку.

10.2. Суб'єкти фінансового ринку.

Класифікація суб'єктів фінансового ринку. Домогосподарства як суб'єкти фінансового ринку. Юридичні особи усіх форм власності як суб'єкти фінансового ринку. Держава як суб'єкт фінансового ринку. Місцеве та регіональне самоврядування як суб'єкт фінансового ринку. Інститути інфраструктури фінансового ринку як суб'єкти фінансового ринку. Функції суб'єктів (учасників) фінансового ринку. Система взаємодії суб'єктів ринку цінних паперів.

10.3. Характеристика об'єктів фінансового ринку.

Поняття та структура об'єктів фінансового ринку. Класифікація та характеристика основних інструментів фінансового ринку. Інструменти грошового ринку; Інструменти ринку позикових капіталів. Інструменти ринку цінних паперів. Інструменти валютного ринку. Інструменти страхового ринку. Інструменти ринку золота (срібла, платини) та дорогоцінного каміння. Інструменти ринку нерухомості.

10.4. Державне регулювання фінансового ринку.

Необхідність фінансового регулювання фінансового ринку на етапі становлення його функціональної системи. Національний банк як орган державного регулювання фінансового ринку. Методи регулювання банківської діяльності. Проведення операцій на відкритому ринку – традиційний метод емісійно-кредитного регулювання. Встановлення економічних показників регулювання діяльності банків.

Правові основи регулювання банківського кредитування. Особливості процесу адаптації банківського законодавства України і Європейського Союзу. Проблема ліквідації проблемних позик. Державна політика на валютному ринку. Регулювання діяльності учасників ринку цінних паперів. Роль саморегулюючих організацій на ринку цінних паперів. Вплив податкової політики держави на розвиток та функціонування ринку нерухомості. Основні завдання державного регулювання інвестиційних процесів у економіці України.

Тема 11. Міжнародні фінанси

11.1. Поняття, призначення та функції міжнародних фінансів.

Економічний зміст та суб'єкти міжнародних фінансів. Етапи розвитку міжнародних фінансів. Міжнародні фінанси як система. Функції міжнародних фінансів. Валютно-фінансові потоки та їх напрямки між суб'єктами міжнародних, взаємозв'язки в системі міжнародних фінансів. Класифікація валютно-фінансових потоків.

11.2. Загальна характеристика світового фінансового ринку та його структури.

Об'єктивна необхідність та економічна сутність міжнародного фінансового ринку. Загальна характеристика та особливості формування міжнародного фінансового ринку. Схема і структура міжнародного фінансового ринку. Інституційна структура фінансового ринку. Учасники ринку їх функції та цілі.

11.3. Міжнародні фінансові інститути.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) у системі валютно-кредитних відносин. Статус, функції та види діяльності МВФ. Ресурси МВФ. Основні програми та механізми фінансування. МВФ і його діяльність в Україні.

Світовий банк. Група світового банку: Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР); Міжнародна асоціація розвитку (МАР); Міжнародна фінансова корпорація (МФК); Багатостороння агенція гарантії інвестицій (БАГІ), а також міжнародний центр урегулювання інвестиційних конфліктів. Функції та види діяльності групи Світового банку, їх особливості. Ресурси та фінансові інструменти Світового банку. Кредити МБРР. Програми Світового банку в Україні.

Міжнародні валютно-кредитні установи Європейського Союзу: Європейський інвестиційний банк; Європейський фонд розвитку (ЄФР). Регіональні міжнародні банки розвитку. Основні напрями діяльності міжнародних кредитних установ, їх валютні та кредитні операції.

Тема 12. Фінансова безпека держави

12.1. Комплексна система національної безпеки України.

Сутність та основні принципи забезпечення національної безпеки: законність, дотримання балансу інтересів особи, суспільства і держави; їх взаємна відповідальність за забезпечення безпеки; взаємозв'язки національної і міжнародної безпеки. Структура національної безпеки. Політика національної безпеки України. Безпекове середовище та актуаль-

ні загрози національним інтересам і національній безпеці України. Стратегічні цілі та ключові завдання політики національної безпеки. Механізми забезпечення національної безпеки.

12.2. Фінансова безпека держави та її складові.

Поняття фінансової безпеки держави. Фінансова безпека як складова економічної безпеки держави. Формування і практична реалізація дієвого механізму забезпечення фінансової безпеки. Фактори фінансової безпеки держави. Фінансова безпека держави як багаторівнева система. Структура фінансової безпеки держави та характеристика основних її компонентів.

12.3. Оцінювання рівня фінансової безпеки України.

Основні критерії фінансової безпеки України. Система індикаторів фінансової безпеки. Ознака порогового значення індикатора фінансової безпеки. Оцінка, моніторинг та нормативні значення індикаторів фінансової безпеки України.

Тема 13. Фінанси країн із розвинутою ринковою економікою

13.1. Структура фінансових систем країн із розвинутою ринковою економікою.

Еволюція та сучасні риси фінансових систем країн із розвинутою ринковою економікою. Структурна будова і класифікація фінансових систем зарубіжних країн. Загальна характеристика окремих ланок фінансової системи. Взаємозалежність фінансових систем різних країн, глобалізм у світовій економіці. Формування фінансової системи США. Фінансова система Німеччини. Фінансова система Великої Британії як однієї з найстаріших у світі країн із ринковою економікою. Фінансова система Франції та Японії. Загальна характеристика фінансів Скандинавських країн.

13.2. Бюджетний устрій і бюджетна система зарубіжних країн.

Керування фінансами в зарубіжних країнах. Бюджетні системи в зарубіжних країнах, бюджетна класифікація. Структура доходів і витрат державного бюджету. Бюджетний процес і бюджетний рік у зарубіжних країнах. Організація казначейської системи виконання бюджету. Місцеві бюджети і міжбюджетні відносини в зарубіжних країнах. Правові та організаційні основи місцевого самоврядування. Документи міжнародного значення про місцеве самоврядування. Економічна природа місцевих бюджетів, їхня роль у розвитку бюджетної системи держави.

13.3. Державний борг та управління ним в країнах із розвинутою ринковою економікою.

Причини формування та зростання державного боргу в країнах із розвинутою економікою. Форми державного боргу та види боргових зобов'язань у країнах із розвинутою ринковою економікою. Методи управління державним боргом у країнах із розвинутою економікою. Методи оцінки боргового навантаження державного боргу в країнах із розвинутою економікою. Сучасні боргові проблеми економічно розвинутих країн.

Тема 14. Фінанси країн Європейського Союзу

14.1. Характеристика та організаційна структура Європейського Союзу.

Етапи становлення ЄС. Маастрихтська угода. Організаційна та інституціональна структура Європейського союзу. Фінансові організації ЄС. Європейській Центральний банк, Європейській Інвестиційний банк, ЄБРР, Лондонській та Паризький клуби. Фінанси ФРН. Федеральний бюджет. Спеціальні урядові фундації. Бюджети земель і общин. Особливості структури та діяльність податкових органів ФРН. Особливості фінансового ринку ФРН. Фінанси домогосподарств і підприємств у ФРН та їх оподаткування. Фінансування соціального захисту. Фінанси Франції. Державні фінанси. Податкова система Франції та її вплив на фінанси підприємств і домогосподарств. Податкова служба та її функції. Фінанси Великобританії. Державні фінанси. Податкова система та її особливості. Державні витрати і державний борг. Фінанси домогосподарств.

14.2. Єдиний бюджет Європейського Союзу.

Сутність та принципи єдиного бюджету ЄС. Підготовка попереднього проекту бюджету та основні етапи проходження процедури. Джерела надходження в єдиний бюджет і формування системи власних ресурсів у 1970 році. Бюджетна реформа 1988 року: передумови здійснення та значення у формуванні та перерозподілі коштів єдиного бюджету. Бюджетна реформа 1992 року: значення у формуванні та перерозподілі коштів та вплив на поглиблення інтеграції.

Основні напрямки використання коштів єдиного бюджету ЄС: структура та еволюція видатків. Проблема бюджетного дисбалансу при розподілі коштів з єдиного бюджету. Виконання бюджету ЄС, ефективність та проблеми бюджетного контролю. Зловживання у сфері бю-

джетних доходів і видатків та заходи щодо їх попередження. Оцінка діючої системи власних ресурсів та потенційні джерела дохідної частини єдиного бюджету ЄС.

Змістовний модуль 3. Фінанси суб'єктів господарювання та домогосподарств

Тема 15. Фінанси суб'єктів господарювання

15.1. Поняття та форми суб'єктів господарювання.

Правове регулювання створення та діяльності суб'єктів господарювання в Україні. Поняття суб'єктів господарювання та їх правовий статус. Ознаки та ідентифікація суб'єктів господарювання. Громадяни як суб'єкти господарювання. Суб'єкти господарювання з особливим статусом. Сучасні види суб'єктів господарювання та механізм реалізації їх господарської компетенції. Об'єднання підприємств як один із основних перспективних видів суб'єктів господарювання. Холдингові компанії.

15.2. Фінанси суб'єктів господарювання реального сектору економіки.

Сутність фінансів підприємств, їх функції та основи організації. Грошові надходження підприємств, їх склад, економічна характеристика і кваліфікація. Розмежування коштів підприємств на власні та залученні. Виторг від реалізації продукції, робіт, послуг та його розподіл. Валовий доход, фонд амортизації, фонд оплати праці. Балансовий і чистий прибуток. Розподіл прибутку, фонди грошових коштів, що формуються за рахунок прибутку. Обігові кошти підприємств, їх економічна суть і організація обороту. Основні засоби, їх склад. Джерела фінансування відтворення основних засобів. Фінансовий стан підприємства. Система показників оцінки фінансового стану. Ліквідність і платоспроможність підприємства.

15.3. Формування ресурсів фінансовими установами.

Особливості організації фінансів банківських установ. Принципи та завдання фінансової діяльності банків. Відсоткові доходи банків: поняття, структура та джерела формування. Невідсоткові доходи банків. Банківський прибуток. Система відсоткових та невідсоткових витрат банків.

Формування фінансових ресурсів небанківських фінансових установ: пенсійні фонди, інвестиційні компанії, ощадно-збережні асоціації, кредитні спілки, страхові компанії, ломбарди.

15.4. Фінанси бюджетних установ та організацій.

Основні характеристики бюджетних установ. Джерела формування фінансових ресурсів бюджетних установ та організацій. Сутність та принципи кошторисно-бюджетного фінансування бюджетних установ. Визначення обсягу фінансування бюджетних установ і організацій. Напрямки використання та перерозподілу фінансових ресурсів бюджетних установ. Сутність та види кошторису. Фінансові норми.

15.5. Фінанси некомерційних підприємств.

Сутність фінансів некомерційних організацій. Організація фінансової діяльності некомерційних організацій. Фінансова діяльність державних некомерційних установ. Фінансова діяльність недержавних некомерційних установ. Фінансові відносини у некомерційних організаціях. Джерела формування та напрямки використання фінансових ресурсів некомерційних підприємств.

Тема 16. Фінанси домогосподарств

16.1. Сутність фінансів домогосподарств.

Соціально-економічна сутність та значення фінансів домогосподарств у відтворювальному процесі. Виникнення фінансів домогосподарств. Домогосподарство як інституційна економічна одиниця та суб'єкт фінансових відносин. Домогосподарства в економічному кругообігу ресурсів у секторах економіки. Функціональне призначення домогосподарств в економічній системі. Основні завдання домогосподарств в умовах економіки ринкового типу.

16.2. Структура фінансових ресурсів домогосподарств.

Грошові доходи. Загальні доходи та сукупні ресурси. Структура сукупних ресурсів домогосподарств в Україні. Формування первинних і вторинних доходів домогосподарств. Грошові потоки домогосподарств. Запас грошових коштів як індикатор фінансових негараздів домогосподарства. Планування основних фінансових потоків домогосподарств: причина та доцільність. Контроль за надходженням та використанням грошових коштів домогосподарств. Основні моделі стратегій виживання як діапазон можливих варіантів поведінки домогосподарств.

16.3. Характеристика дохідної частини бюджету домогосподарств.

Бюджет домогосподарства як баланс фактичних доходів і витрат домогосподарства. Доходи домогосподарств у структурному розрізі.

Загальні та грошові доходи домогосподарств. Сукупні ресурси домогосподарств. Чинник формування та використання фінансових ресурсів домогосподарств. Оплата праці. Доходи від підприємницької діяльності та само зайнятості. Доходи від продажу продукції та майна. Доходи від власності Пенсії, стипендії, допомоги. Вартість спожитої продукції від самозаготівель. Пільги та субсидії безготівкові. Заощадження, позики, повернені борги. Грошова допомога. Вартість подарованого майна від родичів та інших осіб. Оцінка фінансового стану домогосподарств. Заощадження домогосподарств, їх класифікація, мотиви та чинники.

16.4. Характеристика витратної частини бюджету домогосподарств.

Сутність та структура видатків домогосподарств. Придбання продовольчих товарів (харчування). Придбання непродовольчих товарів. Оплата житла і комунальних послуг. Оплата послуг культурно-побутового призначення. Сплата податків. Транспортні витрати. Витрати на освіту, охорону здоров'я. Витрати, пов'язані з веденням власного присадибного господарства. Інвестиційні витрати. Організаційні форми інвестиційної діяльності громадян. Фінансові інвестиції та капітальні вкладення, їх структура. Фінансові операції.

Змістовний модуль 4. Фінансовий та страховий менеджмент

Тема 17. Фінансовий менеджмент

17.1. Сутність та функції фінансового менеджменту в системі управління бізнесом.

Економічний зміст та призначення фінансового менеджменту. Становлення фінансового менеджменту як науки. Об'єкти і суб'єкти управління. Фінансові рішення: прийняття та реалізація. Процес розробки та реалізації фінансових рішень. Теорії прийняття рішень. Механізм реалізації фінансового менеджменту. Система забезпечення фінансового менеджменту.

17.2. Мета та основні завдання фінансового менеджменту.

Мета і завдання фінансового менеджменту. Критеріїв пріоритетності мети фінансового менеджменту. Характеристика основних цілей фінансового менеджменту: досягнення фінансової рівноваги; лідерство в боротьбі з конкурентами; максимізація ринкової вартості підприємства; зростання обсягу виробництва і реалізації продукції; максимізація прибутку і мінімізація витрат; забезпечення рентабельної діяльності; мінімізація фінансових ризиків.

Характеристика основних завдань фінансового менеджменту: забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів підприємства в процесі його розвитку; забезпечення найефективнішого використання фінансових ресурсів за основними напрямками діяльності підприємства; оптимізація грошового обігу і підтримка постійної платоспроможності підприємства; забезпечення максимізації чистого прибутку шляхом ефективного управління активами підприємства, оптимізації їх складу і розміру, залучення в господарський обіг необхідного обсягу позикових ресурсів, вибору найраціональніших напрямів операційної та фінансової діяльності, ефективною податковою, амортизаційною та дивідендною політикою; забезпечення мінімізації фінансових ризиків за рахунок зменшення рівня їх концентрації, диверсифікації видів операційної та фінансової діяльності, використання методів уникнення та нейтралізації негативних наслідків господарювання, проведення ефективного внутрішнього та зовнішнього страхування; забезпечення фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку.

17.3. Стратегія і тактика фінансового менеджменту.

Фінансова стратегія є складовою загальної стратегії підприємства. Основна мета загальної стратегії підприємства. Формування стратегічних цілей та завдань фінансового менеджменту. Сутність та форми фінансової стратегії підприємства. Процес розроблення стратегії фінансового менеджменту. Фінансове планування і прогнозування в умовах ринкової економіки. Баланс доходів та витрат. Кошториси. Фінансові плани. Бюджети різних.

Сутність та завдання тактики фінансового менеджменту. Проблема фінансового менеджменту в короткостроковому періоді. Принципи прийняття цінових рішень і оперативне комплексне керування поточними активами й поточними пасивами.

17.4. Механізм фінансового менеджменту та його складові.

Сутність та рівні менеджменту фінансового менеджменту. Складові механізми фінансового менеджменту. Система організаційного забезпечення фінансового менеджменту: сутність, принципи та чинник впливу. Елементами системи організаційного забезпечення фінансового менеджменту. Система інформаційного забезпечення як складова механізму фінансового менеджменту. Методи механізму фінансового менеджменту: формування інформаційної бази; фінансове планування; фінансове прогнозування; бюджетування; фінансовий аналіз; оцінка інвестиційних

проектів; оцінка ризиків; оптимізація; фінансове регулювання; амортизація, хеджування, рангування, диверсифікація.

Важелі як складові механізму фінансового менеджменту: проценти, дисконти, ліцензії, сертифікати, стандарти, дивіденди, податки.

Інструменти механізму фінансового менеджменту: ставки податків, тарифи зборів, ціни, тарифи, пільги, санкції, стимули, дивіденди, фінансові показники та фінансові коефіцієнти.

Тема 18. Сутність, принципи і роль страхування

18.1. Сутність страхування як економічної категорії.

Необхідність і роль страхування у забезпеченні безперервності соціально-економічного розвитку. Економічна природа, сутність та особливості страхування. Передумови та етапи розвитку страхових відносин. Характеристика фінансових відносин у сфері страхування. Характеристика ринкового змісту страхування як системи перерозподільних відносин. Страхування як система економічних відносин. Об'єкти та суб'єкти страхування.

18.2. Функції та принципи страхування.

Основні принципи страхування: вільний вибір страхувальником страховика, а страховиком – виду страхування; страховий ризик; страховий інтерес; максимальна сумлінність; відшкодування в межах реально завданих збитків; франшиза; суброгація; контрибуція; співстрахування і перестрахування; диверсифікація.

Характеристика основних функцій страхування: ризикова; створення і використання страхових резервів; інвестиційна; заощадження коштів або накопичувальна; превентивна або попереджувальна; виробнича; бюджетно-заміщувальна; стабілізаційна; розподільна; алокаційна; контрольна.

Організація страхування та характеристика страхових потоків. Резервні страхові фонди: самострахування, державне страхування, колективні страхові фонди. Класифікація страхування за об'єктами і суб'єктами. Принципи обов'язкового та добровільного страхування.

18.3. Класифікація страхування.

Сфери страхової справи: страхування; співстрахування; перестрахування. Основні підходи до класифікації страхування: історичний, юридичний, економічний. Класифікація страхування за об'єктами: галузі, підгалузі та види страхування.

18.4. Форми страхування: обов'язкова, добровільна.

Форми проведення страхування. Порівняльна характеристика обов'язкового та добровільного страхування. Форми обов'язкового страхування в Україні та основні його характеристики. Принципи обов'язкового страхування.

Системи страхування: пропорційної відповідальності; першого ризику; "дрібної частки"; за відновною вартістю; граничного страхового забезпечення.

Сутність франшизи та її основні форми: умовна (або інтегральна) та безумовна (або ексцедентна).

Тема 19. Галузі страхування

19.1. Особисте страхування.

Економічний зміст та класифікація особистого страхування. Підгалузі особистого страхування: страхування життя та пенсій; пенсійне страхування; страхування від нещасних випадків; медичне страхування. Порівняльна характеристика довгострокового (накопичувального) та ризикового особистого страхування. Форми проведення особистого страхування. Соціально-економічна значущість особистого страхування. Страховий договір особистого страхування.

19.2. Майнове страхування.

Економічний зміст, об'єкти та види майнового страхування. Основні умови та порядок страхування майна юридичних осіб. Страхування транспортних засобів і вантажів. Особливості страхування майна сільськогосподарських підприємств. Страхування майна фізичних осіб. Основні позиції договору майнового страхування. Страхова відповідальність. Права страхувальників. Дійсна (страхова) вартість майна. Страхові платежі. Страхове відшкодування.

19.3. Страхування відповідальності.

Економічна суть, необхідність та особливості страхування відповідальності. Види відповідальності: адміністративна; цивільна; матеріальна. Підгалузі. Підгалузі страхування відповідальності: страхування цивільної відповідальності; страхування заборгованості. Об'єкти та суб'єкти страхування відповідальності. Страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Страхування відповідальності перевізників. Страхування професійної відповідальності. Страхування відповідальності позичальника за непогашеним кредитом. Екологічне страхування. Інші види страхування відповідальності.

Тема 20. Фінанси страховиків

20.1. Доходи і витрати страховиків.

Особливості фінансово-економічної діяльності страховика. Структура доходів страховика: від страхової діяльності, від інвестування і розміщення тимчасово вільних коштів.

Склад доходів від страхової діяльності: страхові премії за договорами страхування та перестраховування, комісійні винагороди за перестраховування, частки від страхових сум та страхових відшкодувань, сплачені перестраховиками, повернуті суми з централізованих страхових резервних фондів, повернуті суми технічних резервів, інших, ніж резерв незароблених премій.

Структура доходів страховика від інвестування: відсотки, сплачені страховикам за довгострокового кредитування житлового будівництва, доходи від участі у прибутку перестраховиків, відсотки на суму залишку коштів на рахунках, відсотки за облігаціями, дивіденди за акціями, відсотки від розміщення коштів на депозитних вкладах у банку.

Інші доходи страховиків: від врегулювання безнадійної заборгованості, здавання майна в оренду, курсові різниці, індексації та передачі (продажу) основних засобів і нематеріальних активів, надання консультаційних послуг, штрафи, пені, інші доходи.

Витрати страховика: на проведення страхових операцій, що становлять собівартість страхової послуги; на проведення інших операцій, які супроводжують одержання доходів від інвестування й розміщення тимчасово вільних коштів страховика та інших його доходів.

20.2. Фінансові результати страховиків.

Прибуток від страхової діяльності. Ступінь реальності визначення фінансового результату від страхової діяльності. Підходи до визначення сутності фінансових результатів страховика. Оподаткування валового доходу, прибутку страховика. Цілі оподаткування страхової діяльності. Статистичні показники фінансових результатів. Рентабельність страхової організації.

20.3. Поняття про фінансову надійність та умови забезпечення платоспроможності страховика.

Поняття фінансової надійності страховика. Платоспроможність страховика. Ознаки фінансової стійкості страховика. Чинники фінансової надійності страховика. Сутність та характеристика платоспроможності страховика. Поняття страхового портфеля та основні характеристики. Основні умови

забезпечення платоспроможності страховика: наявність сплаченого статутного фонду; наявність гарантійного фонду страховика; перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим нормативним запасом; створення страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань. Нормативний запас платоспроможності страховика.

20.4. Страхові резерви та порядок їх формування.

Поняття фондів та резервів, їх економічний зміст. Порядок формування страхових резервів. Групи страхових резервів: технічні резерви; резерви зі страхування життя. Законодавча база порядку формування резервів страховиків. Методики розрахунку страхових резервів. Система технічних резервів, згідно з директивами ЄС. Порядок розміщення страхових резервів. Фонди страховика, їх види та порядок формування.

4. Плани лекцій

Змістовний модуль 1. Теорія фінансів та основи державних фінансів

Тема 1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів

1.1. Предмет і мета фінансової науки.

1.2. Методи та складові науки про фінанси.

1.3. Історичний аспект становлення та розвитку фінансової науки.

1.4. Розвиток фінансової науки в Україні.

1.5. Сучасна світова наукова фінансова думка.

Література: [7; 23; 27; 29; 61; 83; 84; 98].

Тема 2. Генезис та еволюція фінансів

2.1. Фінанси як економічна категорія.

2.2. Соціально-економічна сутність і функції фінансів.

Література: [7; 23; 27; 29; 61; 83; 84; 98].

Тема 3. Фінансове право і фінансова політика

3.1. Фінансове право: предмет, методи та зв'язок з іншими галузями права України.

3.2. Зміст, мета і завдання фінансової політики.

3.3. Складові фінансової політики.

Література: [7; 23; 27; 30; 34; 43; 50; 98].

Тема 4. Бюджет. Бюджетна система

- 4.1. Бюджет як економічна категорія.
- 4.2. Призначення та роль бюджету.
- 4.3. Становлення та розвиток бюджетної системи України.
- 4.4. Бюджет як розпис доходів і видатків.

Література: [2; 37; 42; 63; 93; 98].

Тема 5. Бюджетний дефіцит

- 5.1. Бюджетний дефіцит як економічна категорія.
- 5.2. Причини виникнення та джерела покриття бюджетного дефіциту.
- 5.3. Регулювання бюджетного дефіциту.

Література: [2; 37; 42; 63; 93; 98].

Тема 6. Державний кредит та державний борг

- 6.1. Державний кредит як специфічна форма фінансових відносин.
- 6.2. Класифікація державного кредиту. Державні позики як основна форма державного кредиту.
- 6.3. Сутність та форми державного боргу.
- 6.4. Управління державним боргом та боргова безпека держави.

Література: [2; 37; 42; 63; 93; 98].

Тема 7. Соціальні позабюджетні фонди

- 7.1. Сутність та призначення соціальних позабюджетних фондів.
- 7.2. Основні соціальні позабюджетні фонди в Україні та джерела формування доходів їх бюджетів.

Література: [5; 27; 31; 33; 54; 61; 95; 98].

Змістовний модуль 2. Інститути місцевих, міжнародних, зарубіжних фінансів та їх інфраструктура

Тема 8. Податки. Податкова система

- 8.1. Соціально-економічна сутність податків та їх функції.
- 8.2. Елементи оподаткування. Класифікація податків.
- 8.3. Сутність податкової системи та принципи її побудови.

Література: [27; 31; 32; 33; 78; 98; 99].

Тема 9. Місцеві фінанси. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання

- 9.1. Місцеві фінанси, їх структура та функції.
- 9.2. Бюджетне вирівнювання, його сутність та механізм.
- 9.3. Сутність бюджетного федералізму та його функції.
- 9.4. Теорія сучасного федералізму.
- 9.5. Національні схеми бюджетного федералізму.

Література: [7; 23; 25; 27; 60; 63; 93; 96].

Тема 10. Фінансовий ринок

- 10.1. Сутність фінансового ринку та його структура.
- 10.2. Суб'єкти фінансового ринку.
- 10.3. Характеристика об'єктів фінансового ринку.
- 10.4. Державне регулювання фінансового ринку.

Література: [7; 8; 13; 23; 33; 36; 68; 94].

Тема 11. Міжнародні фінанси

- 11.1. Поняття, призначення та функції міжнародних фінансів.
- 11.2. Загальна характеристика світового фінансового ринку та його структури.
- 11.3. Міжнародні фінансові інститути.

Література: [1; 6; 11; 29; 50; 62; 87].

Тема 12. Фінансова безпека держави

- 12.1. Комплексна система національної безпеки України.
- 12.2. Фінансова безпека держави та її складові.
- 12.3. Оцінювання рівня фінансової безпеки України.

Література: [9; 30; 36; 43; 50; 57].

Тема 13. Фінанси країн із розвинутою ринковою економікою

- 13.1. Структура фінансових систем країн із розвинутою ринковою економікою.
- 13.2. Бюджетний устрій і бюджетна система зарубіжних країн.
- 13.3. Державний борг та управління ним у країнах із розвинутою ринковою економікою.

Література: [1; 6; 11; 33; 58; 78; 83].

Тема 14. Фінанси країн Європейського Союзу

- 14.1. Характеристика та організаційна структура Європейського Союзу.
- 14.2. Єдиний бюджет Європейського Союзу.

Література: [1; 6; 11; 33; 58; 78; 83].

Змістовний модуль 3. Фінанси суб'єктів господарювання та домогосподарств

Тема 15. Фінанси суб'єктів господарювання

- 15.1. Поняття та форми суб'єктів господарювання.
- 15.2. Фінанси суб'єктів господарювання реального сектора економіки.
- 15.3. Формування ресурсів фінансовими установами.
- 15.4. Фінанси бюджетних установ та організацій.
- 15.5. Фінанси некомерційних підприємств.

Література: [4; 10; 28; 40; 45].

Тема 16. Фінанси домогосподарств

- 16.1. Сутність фінансів домогосподарств.
- 16.2. Структура фінансових ресурсів домогосподарств.
- 16.3. Характеристика дохідної частини бюджету домогосподарств.
- 16.4. Характеристика витратної частини бюджету домогосподарств.

Література: [7; 23; 27; 33; 49; 78; 87].

Змістовний модуль 4. Фінансовий та страховий менеджмент

Тема 17. Фінансовий менеджмент

- 17.1. Сутність та функції фінансового менеджменту в системі управління бізнесом.
- 17.2. Мета та основні завдання фінансового менеджменту.
- 17.3. Стратегія і тактика фінансового менеджменту.
- 17.4. Механізм фінансового менеджменту та його складові.

Література: [4; 9; 28; 31; 35; 50; 62].

Тема 18. Сутність, принципи і роль страхування

- 18.1. Сутність страхування як економічної категорії.
- 18.2. Функції та принципи страхування.
- 18.3. Класифікація страхування.
- 18.4. Форми страхування: обов'язкова, добровільна.

Література: [3; 7; 12; 24; 26; 44; 66; 68; 97].

Тема 19. Галузі страхування

19.1. Особисте страхування.

19.2. Майнове страхування.

19.3. Страхування відповідальності.

Література: [3; 7; 12; 24; 26; 44; 66; 68; 97].

Тема 20. Фінанси страховиків

20.1. Доходи і витрати страховиків.

20.2. Фінансові результати страховиків.

20.3. Поняття про фінансову надійність та умови забезпечення платоспроможності страховика.

20.4. Страхові резерви та порядок їх формування.

Література: [3; 7; 12; 24; 26; 44; 66; 68; 97].

5. Плани семінарських та практичних занять

Важливим завданням семінарських та практичних занять, при підготовці майбутніх фахівців у вищому закладі освіти, є формування в них професійно значущих практичних умінь (компетенцій). Практичні вміння як інтегративна властивість особистості є професійно необхідними для майбутніх фахівців із фінансів.

Семінарські заняття – це активна форма навчання, яка ґрунтується на залученні всіх студентів як доповідачів чи виступаючих при обговоренні теми.

Практичне заняття – це активна форма навчання, метою якого є формування практичних умінь та навичок студентів, спрямованих на застосування інструментів та методів із метою вирішення проблем у галузі дослідження .

Формування практичних умінь з економічних наук у майбутніх фахівців є цілісним, свідомим, поетапним процесом, дидактичною основою якого є творча взаємодія викладачів і студентів, що ґрунтується на суб'єктивних стосунках між ними й особистісному підході до студентів. Завдання полягає в тому, щоб привести існуючі теорії навчання у відповідність до вимог сучасної практики підготовки спеціалістів, надати їм більш операційного та інструментального характеру з точки зору сучасних цілей та завдань підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності.

Семінарські та практичні заняття проводяться з однією академічною групою шляхом обговорення дискусійних питань, підготовлених студентами за попередньо визначеними положеннями теми, а також рішенням практичних евристичних, ситуаційних та діагностичних завдань.

План проведення практичних занять наведено у табл. 6.

Таблиця 6

**План проведення семінарських (практичних) занять
із дисципліни "Фінанси"**

Назва теми	Перелік опрацьованих питань (практичних завдань)	Кіль- кість годин	Література (основна / додаткова)
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Теорія фінансів та основи державних фінансів			
Тема 1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів	Практичне заняття "Фінанси як наукове підґрунтя гармонізації інтересів учасників процесу створення ВВП". 1. Мета та предмет фінансової науки. 2. Методологічний підхід до вивчення фінансового життя в країні. 3. Характеристика методів пізнання фінансового життя	2	[7; 23; 27; 54; 57; 61; 62]
Тема 2. Генезис та еволюція фінансів	Семінарське заняття "Економічна природа і призначення фінансів". 1. Сутність фінансів як історичної і економічної категорії. 2. Суспільне призначення фінансів і їх об'єктивна необхідність в умовах товарного виробництва. 3. Специфічні ознаки фінансів і їх взаємозв'язок з іншими вартісними економічними категоріями. 4. Функції фінансів	3	[23; 30; 32; 33; 36; 43; 49; 57]
Тема 3. Фінансове право і фі- нансова по- літика	Семінарське заняття "Предмет і система науки фінансового права". 1. Поняття фінансового права, його предмет та метод. 2. Фінансова політика держави як предмет фінансового права. 3. Характеристика типів і видів фінансової політики. 4. Сучасна фінансова політика України і роль держави в її забезпеченні	4	[7; 23; 27 49; 51; 61; 62]

1	2	3	4
<p>Тема 4. Бюджет. Бюджетна система</p>	<p>Практичне заняття "Бюджет і бюджетна система як складові державних фінансів України".</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бюджет як економіко-правова категорія. 2. Бюджетна система, основи її побудови та організації. 3. Бюджетна класифікація: поняття та структурна характеристика. 4. Поняття бюджетного процесу, його основні елементи. 5. Зміст та характеристика доходів бюджету. 6. Видатки бюджету: економічна суть, склад та структура. 7. Роль державного бюджету у фінансовому забезпеченні економічного й соціального розвитку України. 8. Практика виконання доходної і видаткової частини державного бюджету України" 	4	<p>[2; 37; 42; 54; 57; 93; 98]</p> <p>[2; 36; 37; 43; 49; 57; 93]</p> <p>[2; 37; 43; 93]</p>
<p>Тема 5. Бюджетний дефіцит</p>	<p>Практичне заняття "Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування".</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бюджетний дефіцит та профіцит – показники, що визначають збалансованість бюджету. 2. Причини виникнення бюджетного дефіциту та його регулювання 	3	<p>[2; 54; 57; 61; 63; 71; 72; 93]</p>
<p>Тема 6. Державний кредит та державний борг</p>	<p>Семінарське заняття "Державний кредит і його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави".</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Економічна сутність державного кредиту як специфічної форми фінансових відносин. 2. Економічна сутність державного боргу та причини його виникнення. 3. Сучасна концепція управління державним боргом 	4	<p>[2; 54; 63; 71; 72; 93; 98]</p>
<p>Тема 7. Соціальні позабюджетні фонди</p>	<p>Практичне заняття "Розвиток соціального страхування в Україні".</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Економічна сутність соціального страхування, його суб'єкти та об'єкти. 2. Розвиток пенсійного страхування в Україні. Сутність змішаної трирівневої моделі пенсійного забезпечення 	3	<p>[5; 27; 31; 36; 43; 49; 50; 54; 57; 61; 95]</p>

1	2	3	4
	<p>3. Характеристика солідарної та накопичувальної систем загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.</p> <p>4. Характеристика системи недержавного пенсійного забезпечення.</p> <p>5. Фонди загальнообов'язкового державного соціального страхування"</p> <p>6. Сутність загальнообов'язкового державного пенсійного страхування: мета, завдання, джерела та напрямки фінансування.</p> <p>7. Сутність державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності: мета, завдання, джерела та напрямки фінансування.</p> <p>8. Сутність загальнообов'язкового соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання: мета, завдання, джерела та напрямки фінансування.</p> <p>9. Сутність загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття: мета, завдання, джерела та напрямки фінансування</p>		[5; 27; 31; 54; 57; 61; 78; 95]
Змістовний модуль 2. Інститути місцевих, міжнародних, зарубіжних фінансів та їх інфраструктура			
Тема 8. Податки. Податкова система	<p>Семінарське заняття "Економічна необхідність і сутність податків".</p> <p>1. Економічний зміст податків як основного інструменту розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів держави.</p> <p>2. Функції податків та їх роль у забезпеченні збалансованості фінансових потоків і створенні умов для розвитку економіки.</p> <p>3. Елементи оподаткування та класифікація податків.</p> <p>4. Прямі і непрямі податки, їх принципова відмінність і роль у формуванні податкового навантаження на суб`єкти економіки.</p> <p>5. Податкова системи України: структурна побудова і етапи становлення.</p> <p>6. Сутність податкової системи та принципи її побудови.</p> <p>7. Дискусія "Роль місцевих податків і зборів у розвитку регіонів України"</p>	4	<p>[27; 31; 32; 43; 48; 50; 78; 83; 98; 99]</p> <p>[22; 54; 57; 61; 78; 83; 98; 99]</p>

1	2	3	4
<p>Тема 9. Місцеві фінанси. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання</p>	<p>Практичне заняття "Сутність і роль місцевих фінансів в економічному і соціальному розвитку адміністративно-територіальних утворень України".</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність місцевих фінансів, їх склад і роль в реалізації політики зміцнення економічної самостійності регіонів. 2. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів. 3. Витрати місцевих бюджетів, методи їх планування і соціально-економічна спрямованість 4. Формування схеми структурно-логічного зв'язку складових процесу функціонування місцевих фінансів як самостійного інституту (відповідно до Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні"). 5. Бюджетний федералізм як модель організації міжбюджетних відносин. 6. Сутність бюджетного федералізму та його функції. Теорія сучасного федералізму. Основні положення моделі Тібо 	4	<p>[7; 23; 25; 49; 59; 62; 78; 93; 96]</p> <p>[7; 25; 27; 54; 57; 83; 84; 98]</p>
<p>Тема 10. Фінансовий ринок</p>	<p>Семінарське заняття "Фінансовий ринок: сутність, функції і роль в економіці".</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність фінансового ринку, його структура. 2. Класифікація фінансових ринків. 3. Функції фінансового ринку. 4. Суб'єкти та об'єкти фінансового ринку 	4	<p>[8; 13; 23; 48; 50; 62; 78; 83; 94]</p>
<p>Тема 11. Міжнародні фінанси</p>	<p>Практичне заняття "Міжнародні фінанси: сутність, генезис, практика".</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика сфери міжнародних фінансів, їх, призначення та функцій. 2. Система руху валютно-фінансових потоків між суб'єктами міжнародних фінансів. 3. Сутність світового фінансового ринку, його структура. 4. Міжнародні фінансові інститути, мета їх утворення, роль і значення у реалізації міждержавних стосунків 	3	<p>[1; 6; 54; 58; 61; 78; 83]</p>

1	2	3	4
Тема 12. Фінансова безпека держави	Практичне заняття "Фінансова безпека як складова національної безпеки держави". 1. Сутність, об'єкт і суб'єкт національної та економічної безпеки держави, їх взаємозв'язок. 2. Завдання держави щодо запобігання основним загрозам у сфері національної та економічної безпеки. 3. Сутність фінансової безпеки держави та її основні складові. 4. Дидактична гра "Аналіз загроз фінансовій безпеці України на основі кількісного оцінювання її рівня"	4	[9; 30; 50; 57; 70; 83; 84]
Тема 13. Фінанси країн із розвинутою ринковою економікою	Семінарське заняття "Фінанси країн з розвинутою ринковою економікою". 1. Структура доходів і видатків державного бюджету. 2. Особливості системи місцевих фінансів. 3. Завдання та напрямки використання спеціальних урядових фондів. 4. Фінанси державних та приватних підприємств	2	[1; 6; 33; 50; 57; 62; 78]
Тема 14. Фінанси країн Європейського Союзу	Практичне заняття "Фінанси Європейського Союзу". 1. Етапи становлення ЄС та його основні завдання у сфері фінансової політики. 2. Механізм функціонування ЄС. 3. Характеристика доходної частини єдиного бюджету ЄС. 4. Характеристика видаткової частини єдиного бюджету ЄС	3	[1; 6; 11; 50; 54; 57; 61; 78; 83]
Змістовний модуль 3. Фінанси суб'єктів господарювання та домогосподарств			
Тема 15. Фінанси суб'єктів господарювання	Семінарське заняття "Сутність фінансів суб'єктів господарювання, принципи їх організації та зміст". 1. Місце фінансів підприємств в фінансовій системі країни. 2. Характеристика фінансів підприємств як економічної категорії. 3. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств		[4; 10; 28; 45; 46; 55; 57; 61]

1	2	3	4
	<p>4. Фонди грошових коштів підприємства.</p> <p>5. Особливості формування статутних капіталів підприємств різних організаційно-правових форм (приватного підприємства, господарського товариства, державного товариства).</p> <p>6. Організація та управління фінансами підприємства.</p> <p>7. Дискусія "Проблеми формування фінансових ресурсів підприємств у сучасних умовах господарювання та шляхів їх вирішення"</p> <p>Практичне заняття "Розрахунок грошових надходжень підприємств".</p> <p>1. Визначення суми податку на додану вартість.</p> <p>2. Розрахунок доходу (виручки) від реалізації продукції підприємства за методом нарахувань та касовим методом.</p> <p>3. Розрахунок чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (робіт, послуг) підприємства</p>	4	[4; 10; 28; 45; 46; 55]
Тема 16. Фінанси домогосподарств	<p>Семінарське заняття "Домогосподарства як елемент фінансової системи України".</p> <p>1. Економічний зміст фінансів домогосподарств.</p> <p>2. Характеристика джерел формування фінансових ресурсів та витрат домашніх господарств.</p> <p>3. Дискусія "Сутність заощадження домашніх господарств та мотивація їх утворення"</p>	3	[23; 27; 33; 49; 54; 62; 78]
Тема 17. Фінансовий менеджмент	<p>Практичне заняття "Фінансовий менеджмент як складова системи управління бізнесом".</p> <p>1. Сутність фінансового менеджменту та його місце в системі прийняття управлінських рішень.</p> <p>2. Фінансовий менеджмент як механізм управління фінансовими ресурсами. Його мета, завдання, суб'єкт та об'єкт.</p> <p>3. Сутність функцій суб'єкта управління фінансового менеджменту.</p> <p>Семінарське заняття "Основні поняття інвестування".</p> <p>1. Економічна сутність інвестицій, їх функції та завдання.</p> <p>2. Класифікація інвестицій.</p> <p>3. Поняття інвестиційної діяльності</p>	3	[4; 9; 35; 38; 41; 56; 57; 84] [9; 28; 31; 50; 55; 57; 78; 83]

1	2	3	4
	<p>4. Характеристика етапів управління інвестиційною діяльністю.</p> <p>5. Сутність та класифікація реальних інвестицій.</p> <p>6. Характеристика фінансових інвестицій та фінансових інструментів.</p> <p>7. Врахування фактору часу при аналізі та оцінці ефективності інвестування.</p> <p>8. Особливості врахування фактору часу при інвестуванні.</p> <p>9. Визначення майбутньої вартості капіталу за простими та складними відсотками.</p> <p>Практичне заняття "Оцінювання ефективності фінансових інвестицій".</p> <p>10. Оцінювання ефективності інвестицій в акції.</p> <p>11. Оцінювання ефективності інвестицій в облигації.</p> <p>12. Оцінювання ефективності інвестицій у векселі.</p> <p>13. Оцінювання ефективності інвестиційного проекту".</p> <p>14. Оцінювання інвестицій в об'єкти нерухомості.</p> <p>15. Характеристика методів оцінки об'єктів нерухомості.</p> <p>16. Порівняння альтернативних проектів щодо реконструкції або придбання нової технологічної лінії.</p> <p>17. Дидактична гра "Формування оптимального інвестиційного портфелю"</p>		<p>[4; 28; 31; 36; 43; 50; 55; 78; 83]</p> <p>[4; 9; 28; 31; 36; 43; 50; 55; 57; 78; 83]</p>
<p>Тема 18. Сутність, принципи і роль страхування</p>	<p>Практичне заняття "Страховання як невід'ємний елемент розвитку суспільних відносин, інститут захисту майнових інтересів та складова ринкової інфраструктури".</p> <p>1. Виникнення та розвиток страхування.</p> <p>2. Ключові відмінності комерційного страхування від соціального страхування.</p> <p>3. Страхування як ланка фінансової системи.</p> <p>4. Особливості використання систем страхування та франшизи при розрахунку страхового відшкодування</p>	<p>3</p>	<p>[3; 7; 12; 44; 50; 61; 62; 64]</p>

1	2	3	4
	5. Страховий ринок України та провідних країн світу: порівняльна характеристика. 6. Роль вступу України до СОТ для розвитку страхування. 7. Перспективи участі іноземного капіталу на вітчизняному страховому ринку		[3; 7; 24; 26; 36; 43; 49; 50; 64; 66; 68; 97]
Тема 19. Галузі страхування	Практичне заняття "Сутність та переваги особистого страхування". 1. Особливості окремих видів особистого страхування. 2. Причини незапитаності та перспективи розвитку медичного страхування в Україні. 3. Місце страхових компаній у забезпеченні розвитку охорони здоров'я та реформі пенсійного забезпечення в Україні. 4. Сутність та переваги майнового страхування. 5. Особливості окремих видів майнового страхування. 6. Переваги використання майнового страхування для забезпечення ефективної роботи підприємств. 7. Особливості страхування особистого майна фізичних осіб	3	[3; 7; 12; 24; 50; 64; 66; 68; 97]
Тема 20. Фінанси страховиків	Практичне заняття "Розрахунок та оцінка страхових резервів". Практичне заняття "Оцінка рівня платоспроможності страховиків"	3	[3; 7; 26; 44; 50; 64; 66; 97]

6. Самостійна робота студентів

Принципове значення в процесі підготовки з економічних дисциплін має активне залучення студентів до навчально-пізнавальної діяльності. Під активним навчанням розуміється таке навчання, в якому студент виступає суб'єктом пізнавальної діяльності, активною особистістю в процесі самостійного здобування знань, умінь і навичок та професійного самовизначення. Самостійна робота є невід'ємною частиною навчального процесу.

Самостійна робота студентів із навчальної дисципліни "Фінанси" полягає у вивченні й опрацюванні навчально-методичної та періодичної літератури; законодавчих і нормативних актів та у виконанні навчальних завдань при підготовці до практичних, семінарських занять, поточного та семестрового контролю.

До основних видів самостійної роботи студентів відносяться:

1) підготовка до поточних аудиторних занять:

опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу, що передбачає вивчення лекцій, обов'язкової та додаткової літератури;

вивчення окремих тем та питань, які передбачено для самостійного опрацювання;

підготовка до семінарських (практичних) занять, яка проводиться відповідно до планів тем семінарських (практичних) занять (див. табл. 6), питаннями для самостійного опрацювання на основі вивчення лекційного матеріалу, основної та додаткової літератури;

систематизація вивченого матеріалу перед написанням модулів та іспитом, яка полягає у такому:

оскільки дисципліна фінанси вивчається протягом двох семестрів, то у кожному з них передбачається написання двох модулів. Модулі виконуються за ключовими темами, які підлягали вивченню протягом відповідного семестру, у тому числі й за питаннями для самостійного вивчення. Тривалість модуля – не менше 1 академічної години;

готуючись до виконання модульних завдань, студент самостійно здійснює систематизацію вивченого матеріалу, а також інших тем і питань для самостійного опрацювання, які включено до модуля;

викладач, що проводить семінарські заняття, формує варіанти завдань, зміст яких відповідає програмі дисципліни "Фінанси", і доводить

студентам перелік питань для підготовки до модуля не пізніше, ніж за 2 тижні до його проведення;

готуючись до іспиту, студент самостійно здійснює систематизацію вивченого матеріалу, а також інших тем і питань для самостійного опрацювання, які включено до програми дисципліни "Фінанси";

на іспит виносяться вузлові питання, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння систематизувати отримані знання і застосовувати їх при вирішенні аналітичних завдань тощо;

2) пошуково-аналітична робота, яка полягає у написанні курсової роботи.

Результатом самостійної підготовки студентів є доповідь за однією із запропонованих тем. Доповіді обговорюються в ході проведення колоквиуму. В колоквиумі беруть участь усі студенти групи. Перелік питань для самостійної роботи студентів буде представлений далі.

Питання для самостійного опрацювання

Змістовний модуль 1. Теорія фінансів та основи державних фінансів

Тема 1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів

1. Наукові підходи до пізнання сутності фінансів.

2. Характеристика грошових та фінансових відносин у процесі формування централізованих та децентралізованих грошових фондів суб'єктів господарювання.

Література: [29 – 33; 50; 54; 78; 83; 84; 98].

Тема 2. Генезис та еволюція фінансів

1. Еволюція наукової думки у трактуванні фінансів та фінансових категорій.

2. Новітні погляди вітчизняних учених про розвиток фінансової науки та фінансових категорій.

Література: [7; 23; 27; 36; 49; 54; 83; 84; 98].

Тема 3. Фінансове право і фінансова політика

1. Вплив методу фінансового права на динаміку фінансових відносин.
2. Фінансова політика забезпечення інноваційного розвитку України.

Література: [7; 27; 34; 36; 43; 51; 57; 78; 84].

Тема 4. Бюджет. Бюджетна система

1. Основні підсистеми бюджетного механізму як сукупність інструментів державного регулювання економіки у сфері бюджетних відносин.
2. Відмінності рівня централізації національного доходу в бюджеті у різних моделях ринкової економіки.
3. Недосконалість формування системи бюджетних видатків та напрямки її вдосконалення.

Література: [2; 49; 50; 71; 72; 83; 84; 85; 93].

Тема 5. Бюджетний дефіцит

1. Вплив бюджетного дефіциту на макроекономічну динаміку.
2. Методи фінансування бюджетного дефіциту.

Література: [2; 43; 49; 50; 71; 72; 83; 84; 85; 93].

Тема 6. Державний кредит та державний борг

1. Фінансово-економічні чинники посилення нестійкості зовнішньоборгової позиції України.
2. Управління зовнішнім національним боргом як інструмент забезпечення довгострокової фінансової стабільності та розширення інвестиційного потенціалу реального сектора економіки в Україні.
3. Державний борг і державні запозичення: діалектика розбудови боргового інструментарію.

Література: [2; 43; 49; 50; 71; 72; 83; 84; 85; 93].

Тема 7. Соціальні позабюджетні фонди

1. Стримуючі та стимулюючі фактори розвитку недержавних пенсійних фондів України.
2. Фінансове забезпечення загальнообов'язкового Державного пенсійного страхування.

Література: [5; 27; 31; 33; 43; 54; 57; 61; 95].

Змістовний модуль 2. Інститути місцевих, міжнародних, зарубіжних фінансів та їх інфраструктура

Тема 8. Податки. Податкова система

1. Проблеми дотримання теоретичних принципів оподаткування та завдань реформування міжбюджетних відносин у податковій системі України.

2. Місцеве оподаткування в Україні: сучасний стан та проблеми реформування.

Література: [22; 36; 50; 54; 61; 62; 78; 98].

Тема 9. Місцеві фінанси. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання

1. Бюджетне вирівнювання у реалізації регіональної політики держави.

2. Основні положення Європейської хартії місцевого самоврядування.

Література: [27; 36; 43; 48 – 50; 59 – 63; 84; 93; 96].

Тема 10. Фінансовий ринок

1. Схожість і відмінність теоретичного і практичного значень термінів "фінансовий ринок" і "ринок фінансових послуг".

2. Удосконалення територіальної організації фінансового ринку України.

3. Ключові передумови та результати розвитку національного фінансового ринку України.

Література: [13; 23; 36; 69; 78; 94].

Тема 11. Міжнародні фінанси

1. Міжнародна фінансова політика, її типи та інструменти.

2. Особливості відносин України з міжнародними фінансовими організаціями.

Література: [1; 6; 11; 58; 61; 62; 65; 83; 84].

Тема 12. Фінансова безпека держави

1. Безпека грошового ринку та інфляційних процесів як складова фінансової безпеки держави.

2. Розрахунок індикаторів рівня безпеки грошового ринку та інфляційних процесів.

Література: [9; 36; 43; 48; 50; 54; 57; 61; 98].

Тема 13. Фінанси країн із розвинутою ринковою економікою

1. Теоретичні та методичні засади податкових систем країн з розвинутою ринковою економікою.

2. Грошово-кредитна політика економічно-розвинених країн.

Література: [1; 6; 11; 36; 43; 48; 58; 61; 83; 84].

Тема 14. Фінанси країн Європейського Союзу

1. Особливості фінансової системи ЄС.

2. Характеристика валютної системи ЄС.

Література: [1; 6; 11; 36; 43; 48; 58; 61; 83; 84].

Змістовний модуль 3. Фінанси суб'єктів господарювання та домогосподарств

Тема 15. Фінанси суб'єктів господарювання

1. Порядок формування статутного капіталу акціонерних товариств.

2. Порядок формування статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю.

3. Порядок утворення статутних капіталів державних підприємств.

4. Фінансові ресурси малого бізнесу.

5. Фінансовий менеджмент на підприємстві.

Література: [4; 10; 28; 36; 40; 43; 54; 55; 57; 61; 62].

Тема 16. Фінанси домогосподарств

1. Домогосподарства як економічна категорія.

2. Основні чинники формування заощаджень домогосподарствами.

3. Грошові заощадження населення: джерела формування та мотиви.

Література: [23; 33; 43; 54; 57; 61; 62; 78; 83].

Змістовний модуль 4. Фінансовий та страховий менеджмент

Тема 17. Фінансовий менеджмент

1. Проектне фінансування, його сутність та мотивація.

2. Фінансове забезпечення інвестиційних проектів.

3. Оптимізація процесу управління на підприємстві.

4. Стратегічні та тактичні фінансові рішення на підприємстві.

Література: [4; 9; 28; 31; 35; 36; 43; 50; 54 – 57].

Тема 18. Сутність, принципи і роль страхування

1. Страхування як метод управління ризиком.
2. Переваги, недоліки добровільної та обов'язкової форм страхування.
3. Переваги страхування над самострахуванням.
4. Подвійне страхування та особливості відшкодувань при ньому.
5. Стан і перспективи розвитку перестраховування та співстрахування.
6. Внутрішня система та зовнішнє оточення страхового ринку.
7. Основні положення Концепції розвитку страхового ринку України до 2010 року.
8. Характеристика функцій уповноважених органів, що на певних етапах розвитку страхування в Україні регулювали страхову діяльність: Укрстрахнагляд, Мінфін та Держфінпослуг.
9. Особливості діяльності страхових агентів і брокерів.
10. Маркетинг у страхуванні.
11. Характеристика провідних українських страховиків.

Література: [3; 7; 12; 24; 26; 44; 50; 64; 66; 97].

Тема 19. Галузі страхування

1. Особливості визначення розмірів страхових сум при особистому страхуванні.
2. Порядок виплати страхових відшкодувань при особистому страхуванні.
3. Особливості програм медичного страхування.
4. Зв'язок особистого страхування та соціального страхування.
5. Специфічні, комбіновані та нетрадиційні види страхування.
6. Особливості страхування різних видів майна.
7. Спільні та відмінні риси страхування майна юридичний та фізичних осіб.
8. Особливості сільськогосподарського страхування.
9. Автострахування "Зелена картка".
10. Страхування підприємницьких ризиків.

Література: [3; 7; 12; 24; 44; 50; 61; 62; 64; 66; 68; 97].

Тема 20. Фінанси страховиків

1. Рейтингові підходи до визначення надійності страхових компаній.
2. Альтернативні методи розрахунку резерву незароблених премій (інші, ніж описаний у Законі України "Про страхування").

3. Особливості фінансової звітності страховиків.
4. Інвестиційна діяльність страхових компаній.
5. Напрями використання прибутку страховиків.
6. Особливості оподаткування страховиків.

Література: [3; 7; 12; 24; 44; 50; 64; 66; 97].

7. Контрольні питання для самодіагностики

Змістовний модуль 1. Теорія фінансів та основи державних фінансів

Тема 1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів

1.1. Охарактеризуйте предмет фінансової науки.

1.2. Поясніть, у чому полягає сутність дослідження фінансових явищ на рівні національної економіки.

1.3. Поясніть, у чому полягає сутність дослідження фінансових явищ на макро- та макрорівні.

1.4. Визначте, на які запитання має відповідати фінансова наука.

1.5. Поясніть, у чому полягає призначення фінансової науки.

1.6. Визначте, що є загальною метою фінансової науки.

1.7. Поясніть сутність об'єктивних законів у сфері фінансів.

1.8. Охарактеризуйте методи пізнання фінансового життя.

Література: [7; 23; 27; 29; 61; 83; 84; 98].

Тема 2. Генезис та еволюція фінансів

1.1. Поясніть, у чому полягає суть і значення фінансів як науки.

1.2. Охарактеризуйте історичні аспекти виникнення фінансів.

1.3. Поясніть, якими факторами соціально-економічного життя було зумовлено виокремлення фінансів у окрему науку.

1.4. Назвіть три ознаки, за якими грошові відносини можна віднести до фінансів.

1.5. Поясніть, у чому полягає розподільча функція фінансів.

1.6. Охарактеризуйте фінанси як економічну категорію.

Література: [7; 23; 27; 29; 61; 83; 84; 98].

Тема 3. Фінансове право і фінансова політика

3.1. Охарактеризуйте предмет фінансового права.

3.2. Поясніть сутність основного методу фінансово-правового регулювання.

3.3. Охарактеризуйте систему галузі права.

3.4. Визначте, у чому полягає сутність правового регулювання фінансового контролю.

3.5. Поясніть взаємозв'язок між фінансовим та конституційним правом.

3.6. Визначте, у чому полягає зв'язок фінансового і кримінального права.

3.7. Охарактеризуйте сутність фінансової політики.

3.8. Визначте, у чому полягає зміст фінансової політики держави.

3.9. Розкрийте мету, головне завдання та сутність фінансової політики.

3.10. Поясніть механізм реалізації фінансової політики держави.

3.11. Охарактеризуйте основні складові фінансової політики.

Література: [7; 23; 27; 30; 34; 43; 50; 98].

Тема 4. Бюджет. Бюджетна система

4.1. Визначте сутність поняття "бюджет".

4.2. Охарактеризуйте бюджет як економічну категорію.

4.3. Поясніть призначення та роль бюджету.

4.4. Розкрийте економічне значення бюджету.

4.5. Охарактеризуйте сутність функцій державного бюджету.

4.6. Поясніть, у чому полягає специфіка ознак бюджетних відносин.

4.7. Визначте сутність бюджетної класифікації, її організаційну роль.

4.8. Охарактеризуйте основні етапи становлення та розвитку бюджетної системи України.

4.9. Розкрийте структуру бюджетної системи України.

4.10. Поясніть сутність доходів бюджету як економічної категорії.

4.11. Надайте характеристику структури доходної частини бюджету.

4.12. Поясніть сутність видатків бюджету як економічної категорії.

4.13. Надайте характеристику структури видаткової частини бюджету.

Література: [2; 37; 42; 63; 93; 98].

Тема 5. Бюджетний дефіцит

5.1. Надайте характеристику бюджетного дефіциту як економічної категорії.

5.2. Охарактеризуйте види бюджетного дефіциту.

5.3. Загальні причини бюджетного дефіциту.

5.4. Визначте загальні причини бюджетного дефіциту.

5.5. Розкрийте особливості джерел фінансування дефіциту бюджету в Україні.

5.6. Поясніть, у чому полягає регулювання бюджетного дефіциту.

5.7. Охарактеризуйте сутність основних заходів зниження бюджетного дефіциту.

5.8. Визначте основні напрями вирішення проблеми дефіцитності бюджету.

Література: [2; 37; 42; 63; 93; 98].

Тема 6. Державний кредит та державний борг

6.1. Визначте економічну сутність державного кредиту.

6.2. Розкрийте сутність державного кредиту як економічної категорії.

6.3. Поясніть особливості державного кредиту.

6.4. Поясніть, у чому полягає об'єктивна необхідність використання державного кредиту.

6.5. Розкрийте сутність основних форм державного кредиту.

Література: [2; 37; 42; 63; 93; 98].

Тема 7. Соціальні позабюджетні фонди

7.1. Визначте сутність соціального страхування як складової системи соціального захисту населення.

7.2. Поясніть, у чому полягають завдання системи соціального страхування.

7.3. Охарактеризуйте основні принципи організації централізованих фондів фінансових ресурсів.

7.4. Визначте об'єкти і суб'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування.

7.5. Розкрийте сутність солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

7.6. Охарактеризуйте джерела доходів та напрями фінансування пенсійного фонду України.

7.7. Визначте мету та основні завдання Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

7.8. Охарактеризуйте джерела доходів та напрями фінансування Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

7.9. Визначте мету та основні завдання фонду соціального страхування від нещасних випадків.

7.10. Охарактеризуйте джерела доходів та напрями фінансування фонду соціального страхування від нещасних випадків.

7.11. Поясніть мету та основні завдання фонду загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття.

7.12. Охарактеризуйте джерела доходів та напрями фінансування фонду загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття.

Література: [5; 7; 23; 27; 31; 33; 54; 61; 95].

Змістовний модуль 2. Інститути місцевих, міжнародних, зарубіжних фінансів та їх інфраструктура

Теми 8. Податки. Податкова система

8.1. Охарактеризуйте сутність і основні ознаки податків.

8.2. Охарактеризуйте функції податків.

8.3. Охарактеризуйте економічну сутність податків.

8.4. Охарактеризуйте організаційно-правові аспекти податків.

8.5. Визначте сутність понять "плата", "збір", "відрахування".

8.6. Охарактеризуйте суб'єкти податків.

8.7. Охарактеризуйте об'єкт податків та базу оподаткування.

8.8. Визначте, наскільки воно обґрунтованим є розподіл податків на прямі та непрямі.

8.9. Охарактеризуйте ознаки класифікації податків.

8.10. Дайте визначення поняттю "податкова система".

8.11. Охарактеризуйте принципи побудови податкової системи.

8.12. Поясніть сутність, які функції виконує податкова служба України.

8.13. Перелічіть та охарактеризуйте види податків.

- 8.14. Вкажіть на особливості податку на додану вартість.
- 8.15. Вкажіть на особливості податку на прибуток підприємств.
- Література:** [27; 31; 32; 33; 78; 98; 99].

Тема 9. Місцеві фінанси. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання

- 9.1. Охарактеризуйте основні елементи системи місцевих фінансів.
- 9.2. Розкрийте сутність основних функціональних видів видатки місцевих органів влади.
- 9.3. Охарактеризуйте доходи місцевих органів за джерелами їх формування.
- 9.4. Охарактеризуйте доходи місцевих органів за їх економічною природою.
- 9.5. Поясніть сутність основного способу формування доходів місцевих органів влади.
- 9.6. Визначте суб'єкт і об'єктами системи місцевих фінансів.
- 9.7. Розкрийте сутність функцій місцевих органів влади.
- 9.8. Визначте сутність поняття "місцеве самоврядування".
- 9.9. Охарактеризуйте структуру місцевих фінансів України.
- 9.10. Поясніть, у чому полягає самостійність місцевих бюджетів.
- 9.11. Надайте характеристику місцевого поточного бюджету і бюджет розвитку.
- 9.12. Розкрийте сутність бюджетного вирівнювання.
- 9.13. Поясніть, у чому полягає сутність процесу вертикального бюджетного вирівнювання.
- 9.14. Охарактеризуйте моделі фінансово-бюджетних відносин.
- 9.15. Розкрийте основні напрями функціонування механізму фінансового вирівнювання.
- 9.16. Поясніть, у чому полягає сутність бюджетного федералізму.
- 9.17. Охарактеризуйте основні форми бюджетного федералізму.
- 9.18. Поясніть, у чому полягає теоретична цінність сучасних теорій бюджетного федералізму.

Література: [7; 23; 25; 27; 60; 63; 93; 96].

Тема 10. Фінансовий ринок

10.1. Визначте сутність фінансового ринку.

10.2. Охарактеризуйте основні передумови формування фінансового ринку.

10.3. Розкрийте особливості складових фінансового ринку.

10.4. Надайте характеристику головних суб'єктів фінансового ринку.

10.5. Надайте характеристику об'єктів фінансового ринку.

10.6. Поясніть, у чому полягає тотожність цінних паперів і грошей.

10.7. Визначте основні розбіжності між цінними паперами та грошима.

10.8. Охарактеризуйте інструменти фінансового ринку.

10.9. Розкрийте цілі державного регулювання фінансових ринків в Україні.

10.10. Поясніть основні функції органів державного регулювання фінансових ринків.

Література: [7; 8; 13; 23; 33; 36; 43; 68; 78; 94].

Тема 11. Міжнародні фінанси

11.1. Визначте сутність міжнародних фінансів.

11.2. Охарактеризуйте суб'єкти та об'єкти міжнародних фінансів.

11.3. Поясніть сутність основних функцій міжнародних фінансів.

11.4. Опишіть систему руху валютно-фінансових потоків між суб'єктами міжнародних фінансів.

11.5. Надайте характеристику міжнародному фінансовому ринку та його основним сегментам.

11.6. Охарактеризуйте Бреттон-Вудські валютні інститути.

11.7. Поясніть, у чому полягають спеціальні механізми Міжнародного валютного фонду.

Література: [1; 6; 7; 11; 23; 29; 33; 50; 62].

Тема 12. Фінансова безпека держави

12.1. Розкрийте сутність національної безпеки держави.

12.2. Визначте основні об'єкти та суб'єкти забезпечення національної безпеки.

12.3. Визначте, у чому полягають реальні та потенційні загрози національній безпеці України в економічній сфері.

- 12.4. Поясніть передумови створення нової науки "екосестейт".
- 12.5. Розкрийте сутність економічної безпеки України.
- 12.6. Визначте основні об'єкти та суб'єкти економічної безпеки України.
- 12.7. Поясніть, у чому полягає завдання держави у сфері економічної безпеки
- 12.8. Розкрийте взаємозв'язки національної, економічної та фінансової безпеки.
- 12.9. Розкрийте сутність фінансової безпеки України.
- 12.10. Визначте основні загрози фінансовій безпеці держави.
- 12.11. Надайте характеристику складовим фінансової безпеки держави.
- 12.12. Поясніть основне призначення індикаторів фінансової безпеки та їх порогових значень.
- 12.13. Поясніть, у чому полягає сутність основних індикаторів фінансової безпеки держави.

Література: [9; 30; 36; 43; 50; 57; 70].

Тема 13. Фінанси країн із розвинутою ринковою економікою

- 13.1. Назвіть основні ланки фінансових систем розвинених країн.
- 13.2. Визначте доходи та видатки державних бюджетів розвинених країн.
- 13.3. Охарактеризуйте системи місцевих фінансів країн з розвинутою економікою.
- 13.4. Визначте структури бюджетних устроїв та типи бюджетних систем розвинених країн.
- 13.5. Охарактеризуйте бюджетні системи США, Великобританії, Італії.

Література: [1; 6; 11; 33; 58; 78; 83].

Тема 14. Фінанси країн Європейського Союзу

- 14.1. Визначте організаційну структуру Європейського Союзу.
- 14.2. Охарактеризуйте міждержавні органи управління, спільні фінансові інститути Європейського Союзу.
- 14.3. Охарактеризуйте єдиний бюджет Європейського Союзу.
- 14.4. Визначте функції бюджетної системи Європейського Союзу.
- 14.5. Охарактеризуйте дохідну та видаткову частини бюджету ЄС.

Література: [1; 6; 11; 33; 58; 78; 83].

Змістовний модуль 3. Фінанси суб'єктів господарювання та домогосподарств

Тема 15. Фінанси суб'єктів господарювання

15.1. Визначте сутність фінансів підприємств як економічної категорії.

15.2. Перелічіть та охарактеризуйте зовнішні та внутрішні фінансові відносини підприємства.

15.3. Назвіть та охарактеризуйте функції фінансів підприємств.

15.4. Визначте сутність фінансових ресурсів підприємств.

15.5. Охарактеризуйте джерела формування фінансових ресурсів підприємств в ринковій економіці.

15.6. Вкажіть на напрямками використання фінансових ресурсів на підприємствах.

15.7. Охарактеризуйте фонди грошових коштів, які формуються на підприємствах.

15.8. Охарактеризуйте форми фінансового забезпечення відтворювальних витрат підприємства.

15.9. Поясніть, як здійснюється формування статутного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм господарювання.

15.10. Назвіть основні принципи організації фінансової роботи на підприємстві.

15.11. Охарактеризуйте основні елементи фінансового механізму підприємства.

15.12. Охарактеризуйте фінансові методи, як елемент фінансового механізму підприємства.

15.13. Визначте організаційні засади фінансів підприємств.

15.14. Охарактеризуйте, яким чином здійснюються на підприємстві грошові розрахунки.

15.15. Визначте види грошових розрахунків підприємства.

15.16. Поясніть принципи організації безготівкових розрахунків в Україні.

15.17. Вкажіть, які види рахунків в національній та іноземній валюті можуть бути відкриті підприємствами в Україні.

15.18. Надайте характеристику формам безготівкових розрахунків підприємства.

15.19. Охарактеризуйте механізм розрахунків із використанням чеків.

15.20. Охарактеризуйте види акредитивів.

15.21. Охарактеризуйте особливості розрахунків із використанням векселів.

15.22. Охарактеризуйте сферу використання готівково-грошових розрахунків на підприємствах в Україні.

15.23. Перелічіть та охарактеризуйте документи, які використовуються при готівково-грошових розрахунках на підприємствах.

15.24. Охарактеризуйте порядок видачі грошей у підзвіт та на фінансування відряджень.

15.25. Охарактеризуйте санкції, що застосовуються в Україні при порушенні підприємствами розрахункової та платіжної дисципліни.

15.26. Вкажіть, які доходи відносяться до інших операційних доходів та до інших доходів.

15.27. Вкажіть, як визначається показник "виручка від реалізації продукції" підприємства.

15.28. Вкажіть, за якими методами визначається виручка від реалізації продукції підприємства за звітний період для відображення її у фінансовій звітності.

15.29. Охарактеризуйте фактори, які впливають на величину виручки від реалізації продукції.

15.30. Охарактеризуйте методи планування виручки від реалізації продукції підприємства.

15.31. Охарактеризуйте види витрати підприємства згідно з діючим П(С)БО.

15.32. Охарактеризуйте механізм формування собівартість реалізованої продукції підприємства.

15.33. Поясніть сутність класифікації виробничих витрат підприємства.

15.34. Охарактеризуйте витрати, що відносяться до складу інших операційних витрат та інших витрат.

15.35. Охарактеризуйте елементи витрат підприємства.

15.36. Визначте сутність прибутку підприємства.

15.37. Охарактеризуйте функції прибутку.

15.38. Охарактеризуйте показники фінансових результатів підпри-

ємства відображається у Формі № 2 "Звіт про фінансові результати" та вкажіть на порядок їх розрахунку.

15.39. Охарактеризуйте зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на прибуток підприємства в ринковій економіці.

15.40. Охарактеризуйте методи планування прибутку підприємства.

15.41. Вкажіть, за якими основними напрямками розподіляється прибуток підприємства.

15.42. Вкажіть, які фонди грошових коштів формуються на підприємстві за рахунок чистого прибутку та на які цілі витрачаються кошти відповідних фондів.

Література: [4; 10; 28; 36; 40; 43; 50; 79 – 82].

Тема 16. Фінанси домогосподарств

16.1. Охарактеризуйте фінанси домогосподарств як складову фінансової системи.

16.2. Назвіть характерні особливості фінансів домогосподарств.

16.3. Охарактеризуйте ресурси та структуру фінансів домогосподарств.

16.4. Охарактеризуйте фактори, які впливають на рішення домогосподарств із приводу напрямів використання їх фінансових ресурсів.

16.5. Охарактеризуйте залежність між доходами і витратами домогосподарств і як вони впливають на структуру витрат.

16.6. Охарактеризуйте показники, які використовуються для характеристики доходів домогосподарств.

16.7. Охарактеризуйте структуру витрат домогосподарств та поясніть схильність домогосподарств до заощадження в умовах низького рівня доходів.

16.8. Вкажіть, як фінанси домогосподарств впливають на розвиток економіки держави.

Література: [23; 27; 33; 36; 43; 49; 57; 62; 78].

Змістовний модуль 4. Фінансовий та страховий менеджмент

Тема 17. Фінансовий менеджмент

17.1. Розкрийте сутність фінансового менеджменту.

17.2. Охарактеризуйте основні сфери прийняття управлінських рішень.

17.3. Надайте характеристику фінансового менеджменту як механізму управління фінансовими ресурсами.

17.4. Поясніть, у чому полягає основне завдання фінансового менеджменту.

17.5. Визначить об'єкт і суб'єкт управління у фінансовому менеджменті.

17.6. Розкрийте сутність основних функцій фінансового менеджменту (функції об'єкта і суб'єкта управління).

17.7. Розкрийте сутність поняття "інвестиції".

17.8. Визначте види інвестицій у залежності від різних класифікаційних ознак.

17.9. Надайте характеристику головним функціям інвестицій на рівні держави та на рівні підприємства.

17.10. Визначте сутність інвестиційної діяльності, її суб'єкт та об'єкт.

17.11. Охарактеризуйте етапи інвестиційної діяльності.

17.12. Визначте сутність інвестицій у засоби.

17.13. Визначте загальні положення офіційної методики ефективності (доцільності) капітальних вкладень.

17.14. Поясніть розбіжності абсолютної та порівняльної ефективності.

17.15. Які особливості розрахунку ефективності інвестування у різні об'єкти реального інвестування.

17.16. Охарактеризуйте фінансові інвестиції.

Література: [4; 9; 28; 31; 35; 36; 38 – 41; 43; 50; 54 – 57; 62; 84].

Тема 18. Сутність, принципи і роль страхування

18.1. Поясніть сутність та полягає необхідність страхового захисту.

18.2. Охарактеризуйте специфічні ознаки, що притаманні страхуванню.

18.3. Дайте визначення терміну "страхування".

18.4. Охарактеризуйте суб'єктів страхових взаємовідносин.

18.5. Охарактеризуйте об'єкти страхування.

18.6. Охарактеризуйте функції страхування та принципи, на яких воно ґрунтується.

18.7. Поясніть економічну сутність франшизи.

Література: [3; 7; 12; 24; 26; 44; 66; 68; 97].

Тема 19. Галузі страхування

19.1. Охарактеризуйте системи страхування.

19.2. Охарактеризуйте ознак класифікації страхування.

19.3. Охарактеризуйте основні риси, притаманні добровільній та обов'язковій формам страхування.

19.4. Надайте характеристику страховим ризикам. Які основні завдання актуальних розрахунків?

19.5. Вкажіть, в чому полягає сутність особистого страхування та які його особливості.

19.6. Вкажіть на і основні відмінності між страхуванням життя та страхуванням здоров'я.

19.7. Вкажіть, в чому полягає сутність страхування від нещасних випадків?

19.8. Охарактеризуйте сутність медичного страхування.

19.9. Охарактеризуйте економічний зміст майнового страхування.

19.10. Вкажіть, що виступає об'єктом страхування при страхуванні відповідальності.

19.11. Охарактеризуйте механізм проведення перестраховання.

19.12. Вкажіть, в чому полягає сутність та необхідність співстрахування.

Література: [3; 7; 12; 24; 26; 44; 66; 68; 97].

Тема 20. Фінанси страховиків

20.1. Охарактеризуйте показники статистичної оцінки страхування.

20.2. Вкажіть, із яких елементів складається страховий тариф.

20.3. Вкажіть, яким чином розраховуються тарифи з ризикових видів страхування.

20.4. Вкажіть, яким чином розраховуються тарифи зі страхування життя.

20.5. Поясніть сутність поняття "страховий платіж".

20.6. Надійте характеристику страховому ринку і яку він має структуру.

20.7. Вкажіть, хто може виступати страховими посередниками.

20.8. Охарактеризуйте роль професіоналів страхового ринку.

20.9. Охарактеризуйте сутність та функції товариства взаємного страхування.

20.10. Охарактеризуйте об'єднання страховиків.

20.11. Перелічіть та охарактеризуйте форми, в яких дозволено створювати страхову компанію.

20.12. Охарактеризуйте принципи, на яких будуються відносини страховика і держави.

20.13. Вкажіть, які державні органи можуть виконувати функції нагляду за страховою діяльністю.

20.14. Охарактеризуйте передбачені для ліцензування страхової діяльності.

20.15. Перерахуйте джерела формуються доходів страховика та які витрати він несе.

20.16. Охарактеризуйте фінансові результати страховика.

20.17. Поясніть, яким чином забезпечується фінансова надійність страховика.

20.18. Охарактеризуйте умови забезпечення платоспроможності страховика.

20.19. Поясніть сутність формування страхових резервів.

Література: [3; 7; 12; 24; 26; 44; 64; 66; 68; 97].

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання завдань для самостійній роботі студентів, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль, тощо.

Форми індивідуально-консультативної роботи з теоретичної частини навчальної дисципліни "Фінанси":

індивідуальні консультації (питання-відповідь щодо дискусійних питань теоретичного матеріалу дисципліни);

групові консультації (розгляд типових прикладів, практика впровадження та використання нових методів та методик).

Індивідуально-консультативна робота для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу здійснюється у вигляді:

індивідуального захисту завдань, виконаних самостійно;

підготовки рефератів для виступу на науковому семінарі;

підготовки робіт для участі на науково-практичній конференції.

9. Форми та методи активізації процесу навчання

Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів та їх зацікавленість процесом і результатами навчальної праці забезпечується не окремими фрагментарними заходами, а якісною організацією всіх компонентів навчального процесу.

Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів при викладанні дисципліни "Бюджетна система" пов'язана, насамперед, із новими формами, методами та засобами навчання, що отримали назву "активних". Серед них: ділова гра; проблемні лекції; метод проектів; мозкові атаки (табл. 7).

Ділова гра – це моделювання реальної діяльності фахівця у спеціально створеній проблемній ситуації.

У навчальному процесі ділова гра використовується з метою закріплення тих знань, які отримує студент під час лекційної та самостійної роботи. Застосування ділових ігор дозволяє максимально наблизити навчальний процес до практичної діяльності, враховувати реалії сьогодення, приймати рішення в умовах конфліктних ситуацій, відстоювати свої позиції, розвивати в учасників гри колективізм і відчуття команди, отримати результати за досить обмежений час. У спеціально створених умовах майбутній спеціаліст програє найрізноманітніші життєві та виробничі ситуації, що допомагають йому сформулювати світогляд, відстояти свою позицію, набути професійних знань (компетентностей), умінь та навичок.

Проблемні лекції передбачають виклад матеріалу, що включає систему проблем і вимагає самостійної пошуково-дослідницької діяльності студентів.

На таких лекціях здійснюється диференційований підхід до навчання (з виділенням формальних груп за рівнями можливої активності). Психологічна підготовка розпочинається із проблемної ситуації, аналізу суперечностей, формулювання проблеми, а потім залучення студентів до її розв'язування. Уточнення опису ситуації, приклади з практики, формулювання проблемних запитань, участь у пошуку відповідей на них – характерні особливості діяльності студентів; викладач максимально залучає їх до участі в лекції.

Зміст проблемної лекції відображає найновіші досягнення науки і передової практики, об'єктивні протиріччя на шляху наукового пізнання і засвоєння його результатів у навчанні. Таким чином, для проблемного викладу відбираються вузлові, найважливіші розділи курсу, які в своїй сукупності складають основний концептуальний зміст навчальної дисципліни "Бюджетна система" і є найбільш важливими для майбутньої професійної діяльності і найбільш складними для засвоєння студентами.

Навчальні проблеми є доступними за своєю складністю для студентів та враховують їх пізнавальні можливості, лежать в руслі предмету і є значущими для засвоєння нового матеріалу і загального та професійного розвитку особистості студента.

Основна дидактична цінність ігрового методу в тому, що він відкриває перед студентами пізнавальні можливості, які не доступні їм за інших умов. У діловій грі відтворюється предметний та соціальний зміст майбутньої професійної діяльності спеціалістів і студент виконує квазіпрофесійну діяльність, що несе в собі риси як навчальної, так і майбутньої професійної діяльності.

Метод проектів передбачає виконання практичних завдань (проектів), що поступово ускладнюються. Головна мета методу проектів – розвиток пізнавальних, творчих навичок у студентів, вміння самостійного конструювання власних знань, вміння орієнтуватись в інформаційному просторі. Головна вимога методу проектів – наявність значимої проблеми, яка потребує інтегрованого знання, дослідницького пошуку її розв'язання, необхідності самостійної діяльності.

Мозкові атаки – це метод розв'язання невідкладних завдань за дуже обмежений час. Сутність його полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за невеликий проміжок часу, обговорити й здійснити їх селекцію.

Таблиця 7

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів	<i>Семінари-дискусії:</i> "Фінанси як наукове підґрунтя гармонізації інтересів учасників процесу створення ВВП"

1	2
Тема 2. Генезис та еволюція фінансів	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Етапів періодизації становлення фінансової науки" <i>Семінари-дискусії</i> : "Економічна природа і призначення фінансів"
Тема 3. Фінансове право і фінансова політика	<i>Мозкові атаки</i> з питання "Сучасна фінансова політика України і роль держави в її забезпеченні"
Тема 4. Бюджет. Бюджетна система	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Недоліків законодавчої бази функціонування бюджетної системи України"
Тема 5. Бюджетний дефіцит	<i>Ділова гра</i> "Оцінка сальдо державного бюджету за період 1991 – 2012 рр."
Тема 6. Державний кредит та державний борг	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Причини та наслідки державного кредиту в Україні"
Тема 7. Соціальні позабюджетні фонди	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Розвиток соціального страхування в Україні", "Удосконалення системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в Україні", "Достатність державного фінансування соціальної сфери"
Тема 8. Податки. Податкова система	<i>Дискусія</i> "Роль місцевих податків і зборів у розвитку регіонів України"
Тема 9. Місцеві фінанси. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання	<i>Дискусія</i> "Можливість застосування в Україні світового досвіду організації місцевих фінансів"
Тема 10. Фінансовий ринок	<i>Дискусія</i> "Необхідність розвитку фінансового ринку для економічного потенціалу України"
Тема 11. Міжнародні фінанси	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Механізм збалансування структури фінансової системи в умовах економічної кризи"
Тема 12. Фінансова безпека держави	<i>Дидактична гра</i> "Аналіз загроз фінансовій безпеці України на основі кількісного оцінювання її рівня"
Тема 13. Фінанси країн із розвинутою ринковою економікою	<i>Проблемна лекція</i> з питання джерел формування фінансового капіталу країн із розвинутою ринковою економікою
Тема 14. Фінанси країн Європейського Союзу	<i>Дискусія</i> "Переваги та недоліки економічної взаємодії України з країнами ЄС"
Тема 15. Фінанси суб'єктів господарювання	<i>Дискусія</i> "Проблеми формування фінансових ресурсів підприємств у сучасних умовах господарювання та шляхів їх вирішення"

1	2
	<p><i>Дискусія "Виявлення переваг та недолік різних форм безготівкових розрахунків".</i></p> <p><i>Дискусія "Обґрунтування методу визначення доходу від реалізації продукції підприємства за звітний період".</i></p> <p><i>5. Дискусія "Обґрунтування факторів збільшення виручки від реалізації продукції та встановлення зовнішніх факторів, призводять до зменшення виручки від реалізації продукції підприємств"</i></p>
Тема 16. Фінанси домогосподарств	<i>Дискусія "Сутність заощадження домашніх господарств та мотивація їх утворення"</i>
Тема 17. Фінансовий менеджмент	<i>Дидактична гра "Формування оптимального інвестиційного портфелю"</i>
Тема 18. Сутність, принципи і роль страхування	<i>Дидактична гра "Розрахунок страхових тарифів із ризикових видів страхування"</i>
Тема 19. Галузі страхування	<i>Дискусія "Проблеми особистого страхування в Україні"</i>
Тема 20. Фінанси страховиків	<i>Дидактична гра "Оцінка платоспроможності страховика"</i>

10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Регламент рейтингової оцінки з дисципліни "Фінанси"

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни "Фінанси" вимірюється за 100-бальною шкалою оцінювання та є накопичувальною, вона акумулює навчальні досягнення студента, отримані ним протягом вивчення навчальної дисципліни.

Рейтингова оцінка з дисципліни визначається кількістю балів, отриманих студентом за виконання певних видів поточного контролю протягом семестру за 100-бальною шкалою.

Структура дисципліни "Фінанси" за видами занять та поточним контролем згідно робочого плану дисципліни наведено в табл. 8.

З дисципліни "Фінанси" передбачено складання письмового іспиту, тому рейтингова оцінка має дві складові:

- кількість балів, отриманих студентом протягом семестру (максимальний бал – 100), що складає 60 % підсумкової оцінки.
- кількість балів, отриманих студентом на іспиті (максимальний бал також становить 100), складає 40 % підсумкової оцінки.

Структура дисципліни "Фінанси" з погодинним навантаженням за видами занять

Категорія заняття	Технологія проведення (вид заняття)	Розподіл за годинами	Діапазон присвоєння балів
База рейтингової оцінки навчальної роботи студента з дисципліни в семестрі			
Аудиторні (контактні) години	Відвідування лекцій та практичних занять	66	1 – 18
	Практичні заняття	66	1 – 18
	Індивідуальні заняття	16	1 – 6
	Поточні консультації	20	1 – 8
Самостійна робота	Вивчення лекційного матеріалу, виконання домашніх завдань, підготовка до практичних занять, семінарів та контрольних робіт та ін.	87	1 – 24
	Виконання курсової роботи	91	1 – 25
База рейтингової оцінки семестрового контролю			
Підсумковий контроль	Іспит	2	1 – 100

Шкала рейтингової оцінки з навчальної дисципліни та її переведення в оцінки за національною шкалою і шкалою ECTS наведена у табл. 9.

Загальна відповідність різних діапазонів рейтингової агрегованої оцінки з дисципліни "Фінанси" в балах до рівня засвоєння студентом матеріалу даної дисципліни наведена у табл. 10.

Шкала переводу оцінок за дисципліною "Фінанси"

СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		Екзамен, диференційований залік	Недиференційований залік
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

**Кумулятивна рейтингова оцінка з дисципліни "Фінанси"
в балах до рівня засвоєння студентом матеріалу**

Діапазон балів	Критерії оцінювання знань та рівня формування компетентностей у студента
1	2
90 – 100	Студент виявив всебічні, систематичні та глибокі знання навчального матеріалу з дисципліни, передбаченого програмою; засвоїв основну та додаткову літературу, яка рекомендована програмою; проявив видатні творчі здібності в розумінні, в логічному, чіткому, стислому та чіткому трактуванні навчально-програмного матеріалу; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності. Цей діапазон відповідає оцінці А за шкалою ECTS
82 – 89	Студент виявив систематичні та глибокі знання навчального матеріалу з даної дисципліни вище середнього рівня. Він продемонстрував уміння вільно виконувати завдання, передбачені програмою; засвоїв літературу, рекомендовану програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та їх значення для подальшої професійної діяльності. Цей діапазон відповідає оцінці В за шкалою ECTS
74 – 81	Студент виявив загалом добрі знання навчального матеріалу при виконанні передбачених програмою завдань, але припустив ряд помітних помилок; засвоїв основну літературу, рекомендовану програмою; показав систематичний характер знань із дисципліни; здатний до їх самостійного використання та поповнення в процесі подальшої навчальної роботи і професійної діяльності. Цей діапазон відповідає оцінці "добре" за національною шкалою та оцінці С за шкалою ECTS
64 – 73	Студент виявив знання основного навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності; впорався з виконанням завдань, передбачених програмою; ознайомився з основною літературою, рекомендованою програмою; припустив значну кількість помилок або недоліків у відповіді на запитання при співбесідах, тестуванні та при виконанні завдань тощо, принципів з яких може усунути самостійно. Цей діапазон відповідає оцінці D за шкалою ECTS

1	2
60 – 63	Студент виявив знання основного навчального матеріалу в мінімальному обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності; в основному виконував завдання, передбачені програмою; ознайомився з основною літературою, рекомендованою програмою; припустив помилки у відповіді на запитання при співбесідах, тестуванні та при виконанні завдань тощо, які він може усунути лише під керівництвом та за допомогою викладача. Цей діапазон відповідає оцінці E за шкалою ECTS
35 – 59	Студент мав значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу; допускав принципові помилки при виконанні передбачених програмою завдань, але спроможний самостійно допрацювати програмний матеріал і підготуватися для перездачі дисципліни. За шкалою ECTS виставляється оцінка FX
1 – 34	Студент не мав знань зі значної частини навчального матеріалу; допускав принципові помилки при виконанні більшості передбачених програмою завдань. За шкалою ECTS виставляється оцінка F

Рейтингове оцінювання навчальної роботи студента з дисципліни в семестрі

Рейтингова оцінка навчальної роботи студента із дисципліни в семестрі вимірюється за 100-бальною шкалою та є накопичувальною: протягом вивчення дисципліни студент отримує за різні види поточних контрольних заходів, передбачених робочою програмою, певні бали (згідно табл. 1) які підсумовуються.

Оцінювання присутності на лекціях та практичних заняттях студентів з дисципліни "Фінанси"

Рейтингування здійснюється шляхом присвоєння балів в діапазоні 1 – 39 (лекції 1 – 18, практичні заняття 1 – 18) (табл. 8) за критерієм кількості відвідуваних навчальних годин (лекції: 1 – 66 години, практичні заняття 1 – 66 години, семестрове аудиторне відвідування занять: 1 – 132 годин) (табл. 11).

**Присвоєння балів студенту за відвідування лекцій та практичних
занять з дисципліни "Фінансів"**

Змістові модулі	Кількість годин	Присвоєння балів студенту за відвідування аудиторних занять	
		На академічну годину	За темою заняття
1	2	3	4
Тема 1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів	3	0,3	0,9
Практичне заняття "Фінанси як наукове підґрунтя гармонізації інтересів учасників процесу створення ВВП"	3	0,3	0,9
Тема 2. Генезис та еволюція фінансів	3	0,3	0,9
Семінарське заняття "Економічна природа і призначення фінансів"	4	0,3	1,2
Тема 3. Фінансове право і фінансова політика	4	0,3	1,2
Практичне заняття "Предмет і система науки фінансового права"	2	0,3	0,6
Тема 4. Бюджет. Бюджетна система	3	0,3	0,9
Практичне заняття. "Бюджет і бюджетна система як складові державних фінансів України"	3	0,3	0,9
Тема 5. Бюджетний дефіцит	3	0,3	0,9
Практичне заняття "Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування"	3	0,3	0,9
Тема 6. Державний кредит та державний борг	4	0,3	1,2
Семінарське заняття "Державний кредит і його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави"	4	0,3	1,2
Тема 7. Соціальні позабюджетні фонди	2	0,3	0,6
Практичне заняття "Розвиток соціального страхування в Україні"	3	0,3	0,9
Тема 8. Податки. Податкова система	4	0,3	1,2
Семінарське заняття "Економічна необхідність і сутність податків"	5	0,3	1,5
Тема 9. Місцеві фінанси. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання	3	0,3	0,9

Закінчення табл. 11

1	2	3	4
Практичне заняття "Сутність і роль місцевих фінансів в економічному і соціальному розвитку адміністративно-територіальних утворень України"	4	0,3	1,2
Тема 10. Фінансовий ринок	3	0,3	0,9
Семінарське заняття "Фінансовий ринок: сутність, функції і роль в економіці"	5	0,3	1,5
Тема 11. Міжнародні фінанси	4	0,3	1,2
Практичне заняття "Міжнародні фінанси: сутність, генезис, практика"	4	0,3	1,2
Тема 12. Фінансова безпека держави	3	0,3	0,9
Практичне заняття "Фінансова безпека як складова національної безпеки держави"	3	0,3	0,9
Тема 13. Фінанси країн із розвинутою ринковою економікою	4	0,3	1,2
Семінарське заняття "Фінанси країн із розвинутою ринковою економікою"	3	0,3	0,9
Тема 14. Фінанси країн Європейського Союзу	4	0,3	1,2
Практичне заняття "Фінанси Європейського Союзу"	3	0,3	0,9
Тема 15. Фінанси суб'єктів господарювання	3	0,3	0,9
Семінарське заняття "Сутність фінансів суб'єктів господарювання, принципи їх організації та зміст"	3	0,3	0,9
Тема 16. Фінанси домогосподарств	3	0,3	0,9
Семінарське заняття "Домогосподарства як елемент фінансової системи України"	3	0,3	0,9
Тема 17. Фінансовий менеджмент	3	0,3	0,9
Практичне заняття "Фінансовий менеджмент як складова системи управління бізнесом"	3	0,3	0,9
Тема 18. Сутність, принципи і роль страхування	3	0,3	0,9
Практичне заняття "Страхування як невід'ємний елемент розвитку суспільних відносин, інститут захисту майнових інтересів та складова ринкової інфраструктури"	3	0,3	0,9
Тема 19. Галузі страхування	3	0,3	0,9
Практичне заняття "Сутність та переваги особистого страхування"	3	0,3	0,9
Тема 20. Фінанси страховиків	3	0,3	0,9
Практичне заняття "Розрахунок та оцінка страхових резервів"	3	0,3	0,9
Всього за два семестри	132	12	38

Агрегування оцінювання семестрової присутності на лекціях із дисципліни здійснюється діапазоном балів, представлених в табл. 12.

Таблиця 12

Кумулятивна оцінка семестрової присутності на лекціях та практичних заняттях студентів з дисципліни "Фінанси"

Діапазон відвідуваних лекційних та практичних годин	Діапазон присвоєння балів
1 – 44	1 – 13
45 – 89	14 – 27
90 – 132	28 – 39
Діапазон відвідуваних лекційних чи практичних годин	Діапазон присвоєння балів
1 – 22	1 – 7
23 – 44	8 – 13
45 – 66	14 – 18

Оцінювання якості, систематичності пізнавальної та навчальної діяльності студентів із дисципліни "Фінанси" під час практичних завдань

Поточне оцінювання здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Рейтингування здійснюється шляхом присвоєння балів за одне практичне заняття в діапазоні 0,3 – 1 (табл. 13) за кожним методом поточного контролю знань студентів на практичних заняттях з дисципліни "Фінанси". Кумулятивна рейтингова оцінка за 66 години практичних занять за два семестри складає діапазон балів 1 – 18.

Оцінювання якості, систематичності вивчення лекційного матеріалу, виконання домашнього завдання, підготовки до практичних занять, семінарів та контрольних робіт студентів із дисципліни "Фінанси" під час самостійного вивчення

Оцінювання самостійної роботи студента здійснюється шляхом присвоєння балів за результатами пізнавально-аналітичної роботи студента в діапазоні 0,1 – 0,3 балів (табл. 13, 14). Кумулятивна рейтингова оцінка за 87 годин самостійної роботи за два семестри складає діапазон балів 1 – 24 (табл. 8).

Поточне оцінювання практичних занять із дисципліни "Фінанси"

Метод поточного контролю та діапазон балів	Критерії оцінювання	Присвоєння балів
1	2	3
Виконання контрольної роботи	Виконав вірно всі дії за типовим алгоритмом але не запропонував альтернативні алгоритми вирішення завдання, надав пояснення до проведених розрахунків не в повному обсязі та зробив узагальнені висновки	1
	При виконанні завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Припускаються незначні арифметичні помилки, але методичний підхід до вирішення завдання є вірним (тобто припущені неточності у розрахунках певних показників), використано типовий алгоритм із частковим поясненням зроблені узагальнені висновки	0,5
	Студент стикається зі значними труднощами при аналізі економічних явищ і процесів, виявляє здатність до викладення думки на елементарному рівні. У завданні допущені значні математичні помилки, відсутні висновки та вірна відповідь	0,3
Усне опитування	Повна і ґрунтовна відповідь на задане запитання з теми заняття, активна участь в обговоренні дискусійних питань, доповнення відповідей інших студентів	1
	Часткова та фрагментарна відповідь на задане питання, відсутність участі в обговоренні дискусійних питань, часткове доповнення відповідей інших студентів	0,5
	Неточна відповідь на задане питання, відсутність участі в обговоренні дискусійних питань, відсутність доповнення відповідей інших студентів	0,3
Тестування	За правильні відповіді на всі запитання тесту з теми заняття (Всього тестів 12 – одна правильна відповідь – 0,3 бали)	0,3 – 1

1	2	3
Виконання аналітично-розрахункових завдань	Виконав вірно всі дії за правильним алгоритмом, запропонував альтернативні алгоритми вирішення, надав повні пояснення до проведених розрахунків та зробив висновки	1
	Отримав вірну відповідь без допущення методологічних та арифметичних помилок, використав типовий алгоритм із частковим поясненням	0,5
	Завдання вирішено з помилками, наведені початкові формули без будь-яких пояснень (або не наведені зовсім), відсутня вірна чітка відповідь на ключове питання	0,3

Таблиця 14

Оцінювання самостійної роботи студента з дисципліни "Фінанси"

Технологія	Критерії оцінювання	Присвоєння балів
1	2	3
Реферування наукової літератури; пошук наукової літератури за певною темою	Студенти самостійно поглиблено опрацьовує до 8 джерел наукової літератури за темою, представляє короткий логічний звіт у вигляді невеликого реферату (2 – 3 стор.) про свої враження від прочитаного	0,3
	Студенти самостійно, але поверхнево опрацьовує до 4 джерел наукової літератури за темою, представляє короткий логічний звіт у вигляді невеликого реферату (2 стор.) про свої враження від прочитаного	0,2
	Студенти самостійно, але поверхнево опрацьовує до 1 джерела наукової літератури за темою, представляє короткий звіт у вигляді невеликих тез (1 стор.) про свої враження від прочитаного	0,1
Написання есе	Виразно сформульована проблема; обґрунтування її актуальності; короткий огляд літературних джерел та поглядів різних (кількох) авторів на суть проблеми; логічна послідовність та аргументованість викладу змісту есе; наявність власної	0,2 – 0,3

1	2	3
	(авторської) позиції; пов'язаність змісту есе із сучасними українськими реаліями (практичними чи теоретичними); наявність висновку і посилань на джерела	
	Виразно сформульована проблема; не досить обґрунтування її актуальності; короткий огляд літературних джерел та поглядів різних (кількох) авторів на суть проблеми; відсутність власної (авторської) позиції	0,1

Оцінювання виконання самостійної роботи студентів при виконанні та захисті курсової роботи з дисципліни фінансів

Курсовий проект виконується за рахунок часу самостійної роботи студента, що виділяється за дисципліною "Фінанси".

Оцінка курсової роботи здійснюється за 25-бальною шкалою за 91 годин самостійної роботи на її виконання (табл. 8), критерії оцінювання представлені в табл. 15.

Таблиця 15

Оцінка якості та виконання курсової роботи із дисципліни "Фінанси"

Діапазон балів	Критерії оцінювання
1	2
25 – 19	Студент показав глибокі теоретичні знання із дисципліни "Фінанси"
	Студент оволодів первинними навиками дослідної роботи: збирати дані, аналізувати, творчо осмислювати, формулювати висновки
	Студент дає свої пропозиції і рекомендації із предмету дослідження
	Студент виконав роботу грамотно літературною українською мовою
	Студент оформив роботу відповідно до вимог і подав її до захисту у визначений кафедрою термін
	Студент на захисті продемонстрував глибокі знання теми дослідження, тверде і впевнено відповів на запитання членів комісії якої виконана курсова роботи
18 – 12	Студент показав досить високі теоретичні знання із дисципліни
	Студент оволодів первинними навиками дослідної роботи: збирати дані, аналізувати, осмислювати їх, формулювати висновки, але не завжди критично ставиться до використаних джерел та літератури

1	2
	Студент дає свої пропозиції і рекомендації з предмету дослідження, однак відчуває труднощі щодо їх обґрунтування
	Студент виконав роботу грамотно літературною українською мовою, але допустив нечисленні граматичні та стилістичні помилки
	Студент оформив роботу відповідно до вимог і подав її до захисту у визначений кафедрою термін
	Студент на захисті продемонстрував добрі знання з теми дослідження, відповів на запитання членів комісії
11 – 6	Показав достатні теоретичні знання з дисципліни
	В основному оволодів первинними навиками дослідної роботи: збирати дані, аналізувати, осмислювати їх, формулювати висновки, однак допускає в роботі порушення принципів логічного і послідовного викладу матеріалу, мають місце окремі фактичні помилки і неточності
	Не може сформулювати пропозиції і рекомендації з теми дослідження, або обґрунтувати їх
	Допускає помилки в оформленні роботи та її науково-довідкового апарату, допускає численні граматичні та стилістичні помилки
	На захисті продемонстрував задовільні знання з теми дослідження, але не зумів впевнено й чітко відповісти на додаткові запитання членів комісії
Менше 6	Ставиться в тому разі, якщо на захисті студент проявив повне незнання досліджуваної проблеми, не зумів задовільно відповісти на поставлені питання, що свідчить про несамотійне виконання курсової роботи

Рейтингове оцінювання підсумків семестрового контролю за дисципліною "Фінанси"

При рейтинговому оцінюванні успішності студентів як підсумковий семестровий контроль за дисципліною "Фінанси" є письмовий іспит. Письмовий іспит включає письмову відповідь на екзаменаційний білет. Кожен екзаменаційний білет з дисципліни "фінанси" містить 5 завдань різного типу складності. Екзаменаційні білети розроблені на засадах компетентнісного підходу з метою перевірки сформованого рівня знань, умінь та навичок у студентів.

Зразок екзаменаційного завдання

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний економічний університет
Галузь знань 0305 "Економіка і підприємництво"
Напрямок підготовки "Фінанси і кредит"

Кафедра: фінансів
Дисципліна "Фінанси"

Факультет: фінансовий
Спеціалізація: фінанси

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ

Завдання 1 – оцінювання у межах 15 балів

Економіка країни характеризується такими даними: фактичний ВВП становить 4 000 млрд грн; потенційний 4 200 млрд грн; гранична схильність до споживання дорівнює 0,8.

З'ясуйте, на скільки повинні змінитися державні закупівлі для досягнення економікою країни рівноважного стану за умови, що інші показники залишаються незмінними?

Аргументуйте, на скільки повинна змінитися величина податкових надходжень, щоб економіка країни досягла рівноважного стану.

Завдання 2 – оцінювання у межах 25 балів

За наведеними даними табл. 1 про динаміку обсягу державного боргу України: проаналізувати структуру боргу та її динаміку. Зробити висновки щодо зміни за та раціональності структури державного боргу України;

проаналізувати динаміку боргу. Зробити висновки щодо тенденції обсягу державного боргу України.

Таблиця 1

Динаміка обсягу державного боргу України, млрд грн

Показник	Значення за роками		
	2010	2011	2012
1	2	3	4
1. Внутрішній борг:			
1.1. Заборгованість перед юридичними особами	11,55	13,73	50,28
1.2. Заборгованість перед банківськими установами	13,37	12,99	16,71

Закінчення табл. 1

1	2	3	4
2. Зовнішній борг:			
2.1. Заборгованість за позиками, наданими міжнародними організаціями економічного розвитку	12,82	12,54	24,56
2.2. Заборгованість за позиками, наданими закордонними органами управління	4,30	3,91	5,31
2.3. Заборгованість за позиками, наданими іноземними комерційними банками	0,00	0,00	0,00
2.4. Заборгованість, не віднесена до інших категорій	5,19	6,23	9,64

Завдання 3 – оцінювання у межах 25 балів

Національним банком України доведено наступний курс гривні відносно деяких іноземних валют на 01.12.13 р., що представлено в табл. 2.

Визначте курси кожної із представлених валют відносно всіх інших видів валют.

Таблиця 2

Курси іноземних валют відносно гривні України

Назва валюти	Офіційний курс
100 англійських фунтів стерлінгів	952,98
100 доларів США	800
100 канадських доларів	532,13
100 євро	1 000,60
100 латвійських лат	828,75

Завдання 4 – оцінювання у межах 20 балів

Ви працюєте головним бухгалтером на підприємстві МП "ТКН" де працюють логістами Панасюк В. Т. та Вядров І. О. Перший працівник станом на вересень 2012 року має оклад за штатним розписом 15 300 грн, а інший 2 234 грн. Вам потрібно видати працівникам заробітну плату з урахуванням того, що вони написали заяву на отримання соціальної податкової пільги.

Завдання 5 – оцінювання у межах 2 балів

Припустимо, що європейська компанія "TRONR" планує випустити безстрокові привілейовані акції з номінальною прибутковістю – 10 %. Так, якщо номінал акції рів-

ний 100 євро, то річний дивіденд по ній повинен скласти 10 євро. Крім того, за оцінкою інвестиційних банкірів витрати на розміщення акцій складуть 2,5 % від номіналу. Оцініть ефективність прибутку нової емісії привілейованих акцій європейської компанії "TRONR".

ЗАТВЕРДЖЕНО на засіданні кафедри фінансів (Протокол № -----від -----р.)

Кумулятивна рейтингова оцінка іспиту з дисципліни "фінанси" становить 100 балів. Діапазон балів при оцінюванні кожного із п'яти завдань складає:

Завдання 1: 1 – 15 балів.

Завдання 2 : 1 – 25 балів.

Завдання 3 : 1 – 25 балів.

Завдання 4 : 1 – 20 балів.

Завдання 5 : 1 – 15 балів.

Критерії оцінки завдання 1

Бал	Критерії оцінювання
11 – 15	Завдання вирішено з помилками, наведені початкові формули розрахунку мультиплікатора державних витрат та оподаткування без будь-яких пояснень (або не наведені зовсім), відсутня вірна чітка відповідь на вплив збалансованого бюджету на рівень реального ВВП
7 – 10	Наведені простіші початкові формули розрахунку мультиплікатора державних витрат та оподаткування без будь-яких пояснень, почав розрахунки за наведеними формулами, у розрахунках є математичні помилки
3 – 6	Визначив вірно вплив збалансованого бюджету на рівень реального ВВП за правильним алгоритмом, але не надав повні пояснення та не зробив висновки
1 – 2	Визначив вірно вплив збалансованого бюджету на рівень реального ВВП за правильним алгоритмом, надав повні пояснення і зробив висновки. Підхід до вирішення завдання свідчить про повне володіння студентом матеріалом

Критерії оцінки завдання 2

Бал	Критерії оцінювання
21 – 25	Студент стикається зі значними труднощами при аналізі боргової та бюджетної безпеки України за нормативами МЕУ, виявляє здатність до аналізу динаміки боргу державного бюджету на елементарному рівні. В завданні допущені значні математичні помилки, відсутні висновки та вірна відповідь

16 – 20	При виконанні завдань показано часткове вміння застосовувати теоретичні знання для аналізу боргової та бюджетної безпеки України за нормативами МЕУ. Наведені простіші початкові формули розрахунку показників фінансової безпеки країни без будь-яких пояснень, почав розрахунки за наведеними формулами, у розрахунках є математичні помилки, отримана відповідь невірна, відсутні висновки та будь-яка аргументація
11 – 15	При виконанні завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою з курсу "Фінанси". Припускається наявність незначних арифметичних помилок, але методичний підхід до вирішення завдання є вірним (тобто припущені неточності у розрахунках певних показників фінансової безпеки), використано типовий алгоритм із частковим поясненням зроблені узагальнені висновки
5 – 10	При виконанні завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою із курсу "Фінанси". Методичний підхід до вирішення завдання є вірним, здійснює правильну оцінку фінансової безпеки країни, але відсутня аргументація щодо динаміки, оптимізації та тенденцій обсягу державного боргу України за вказаний часовий інтервал
1 – 5	Завдання виконані як із використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом, але при використанні правильних нормативів фінансової безпеки України. При виконанні завдань студент застосовує системні знання навчального матеріалу щодо фінансової безпеки України, робить аргументовані та обґрунтовані висновки щодо отриманих результатів. При розкритті запитання дотримано логіку, структуру та стиль викладення матеріалу, обґрунтовано позицію автора щодо розглянутої проблеми оптимізації структури державного боргу за вказаний часовий інтервал

Критерії оцінки завдання 3

Бал	Критерії оцінювання
21 – 25	Студент відтворив окремі частини навчального матеріалу щодо співвідношення національної валюти з іноземними. Навів окремі економічні формули конвертації національної валюти в іноземну без пояснень, виконав окремі крокові дії (дві та більше) без алгоритму, без пояснень, з помилками у розрахунках та наведенням невірних одиниць виміру співвідношення національної валюти з іноземними. В завданні допущені значні математичні помилки, відсутні висновки та вірна відповідь
16 – 20	При виконанні завдань показано часткове вміння застосовувати теоретичні знання для співвідношення національної валюти з іноземними. Наведені прості початкові формули розрахунку конвертації національної валюти

	ти в іноземну без будь-яких пояснень, почав розрахунки за правильними наведеними формулами, у розрахунках є математичні помилки, отримана відповідь невірна, відсутні висновки та будь-яка аргументація
11 – 15	При виконанні завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою з курсу "Фінанси". Припускається наявність незначних арифметичних помилок при конвертації національної валюти в іноземну, але методичний підхід до вирішення завдання є вірним (тобто припущені неточності у розрахунках певних показників співвідношення національної валюти з іноземними), використано типовий алгоритм з частковим поясненням зроблені узагальнені висновки
5 – 10	При виконанні завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою з курсу "Фінанси". Методичний підхід до вирішення завдання є вірним, здійснює правильну оцінку співвідношення національної валюти з іноземними, але відсутня аргументація щодо визначення курсу кожної із представлених валют відносно всіх інших видів валют
1 – 5	Завдання виконані як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом при оцінці співвідношення національної валюти з іноземними. При виконанні завдань студент застосовує системні знання навчального матеріалу щодо функціонування валютного ринку, робить аргументовані та обґрунтовані висновки щодо отриманих результатів визначення курсу кожної із представлених валют відносно всіх інших видів валют. При розкритті запитання дотримано логіку, структуру та стиль викладення матеріалу, обґрунтовано позицію автора щодо співвідношення грошової одиниці різних країн

Критерії оцінки завдання 4

Бал	Критерії оцінювання
16 – 20	Студент навів правильну формулу розрахунку оподаткування заробітної плати в Україні, але використав не правильну величину мінімальної заробітної плати в Україні. Відповідь не містить висновків та аргументацію
11 – 15	Студент відтворив окремі частини навчального матеріалу щодо системи оподаткування в Україні. Навів окремі економічні формули оподаткування заробітної плати без пояснень, використав не правильну величину мінімальної заробітної плати в Україні. Виконав окремі крокові дії (визначив розмір ПДФО) без алгоритму, без пояснень, з помилками у розрахунках та наведенням невірних відсотків ПДФО

6 – 10	Студент відтворив окремі частини навчального матеріалу щодо системи оподаткування в Україні, навів окремі економічні формули з частковими поясненнями щодо оподаткування заробітної плати, використав для розрахунку правильні показники мінімальної заробітної плати, соціальної податкової пільги та відсотків ПДФО. Виконав вірно окремі крокові дії (до трьох кроків) за алгоритмом без пояснень та висновків, не вказана нормативна база, яка регламентує алгоритм рішення
3 – 5	Студент розв'язав завдання, передбачені програмою за вірним алгоритмом, навів усі формули з частковим поясненням щодо оподаткування заробітної плати. Виконав всі необхідні крокові дії що визначення бази оподаткування, соціальної податкової пільги, але з арифметичними помилками, з частковим поясненням отриманих результатів. Частково аргументує економічні висновки й порядок розв'язання завдань
1 – 2	Студент виявив варіативність мислення і раціональність у виборі способу розв'язання економічної задачі. Завдання виконав правильно у повному обсязі як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом, навів повні пояснення формул, має місце економічне обґрунтування отриманих результатів математичних розрахунків, зроблені усі необхідні висновки

Критерії оцінки завдання 5

Бал	Критерії оцінювання
11 – 15	Завдання вирішено з помилками, наведені початкові формули розрахунку прибутковості акцій без будь-яких пояснень (або не наведені зовсім), відсутня вірна відповідь визначення дивідендів та способів генерування зовнішніх фінансових ресурсів акціонерними товариствами. Висновки відсутні
7 – 10	Наведені простіші початкові формули розрахунку прибутковості акцій без будь-яких пояснень, почав розрахунки за наведеними формулами, у розрахунках є математичні помилки. Висновки та аргументація відсутні
3 – 6	Визначив вірно дивіденди на акції, вказав правильно формули розрахунку з поясненнями та використав правильний алгоритм, але не надав повні пояснення та не зробив висновки
1 – 2	Визначив вірно дивіденди на акції, вказав правильно формули розрахунку з поясненнями та використав правильний алгоритм, надав повні пояснення і зробив висновки. Підхід до вирішення завдання свідчить про повне володіння студентом матеріалом

11. Рекомендована література

11.1. Основна

1. Аналитический обзор. Международные финансовые центры и их роль в развитии мировой экономики. – М. : Финансовый университет при Правительстве РФ, 2012. – 444 с.
2. Базилевич В. Д. Державні фінанси : навч. посібн. / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик. – К. : Атіка, 2010. – 820 с.
3. Балабанов И. Т. Страхование : учебник / И. Т. Балабанов, А. И. Балабанов. – [2-е изд.]. – СПб. : Питер, 2009. – 347 с.
4. Басовский Л. Е. Финансовый менеджмент : учебник / Л. Е. Басовский. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 240 с.
5. Безугла В. О. Соціальне страхування / В. О. Безугла, Д. М. Загірняк, Л. П. Шаповал. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 208 с.
6. Боринець С. Я. Міжнародні фінанси : підручник / С. Я. Боринець. – К. : Знання, 2010. – 494 с.
7. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник / О. Д. Василик. – К. : Знання, 2009. – 492 с.
8. Васильева В. В. Фінансовий ринок : навч. посібн. / В. В. Васильева, О. Р. Васильченко. – Донецьк : Норд-Прес, 2011. – 318 с.
9. Верланов Ю. Ю. Фінансовий менеджмент : навчально-метод. посібн. / Ю. Ю. Верланов. – Миколаїв : Видавництво МДГУ ім. Петра Могили, 2010. – 344 с.
10. Воловец Я. В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібн. / Я. В. Воловец. – К. : Алерта, 2009. – 199 с.
11. Воронин В. П. Мировая экономика / В. П. Воронин, Г. В. Кандакова, И. М. Подмолодина. – [3-е изд.]. – М. : Высшее образование, Юрайт-Издат, 2009. – 184 с.
12. Говорушко Т. А. Страхові послуги : підручник / Т. А. Говорушко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 376 с.
13. Еш С. М. Фінансовий ринок : навч. посібн. / С. М. Еш. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 528 с.
14. Єпіфанов А. О. Бюджет і фінансова політика України / А. О. Єпіфанов. – К. : Наукова думка, 2008. – 370 с.

15. Зятковський І. В. Фінанси підприємств : навч. посібн. – Тернопіль : Економічна думка. – 2010. – 275 с.
16. Карлін М. І. Державні фінанси України : навч. посібн. / М. І. Карлін. – К. : Знання, 2008. – 349 с.
17. Козак Ю. Г. Міжнародні фінанси : навч. посібн. / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова. – [4-те вид.]. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 640 с.
18. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент : підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 520 с.
19. Луніна І. О. Державні фінанси України у перехідний період / І. О. Луніна. – Х. : Форт, 2008. – 296 с.
20. Міжнародні фінанси : навч. посібн. / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, В. В. Ковалевський. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 639 с.
21. Місцеві фінанси / М. А. Гапонюк, В. П. Яцюта, А. Є. Буряченко та ін. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 354 с.
22. Податкова система : навчально-методичний посібник / Т. Ю. Александрюк, Т. О. Дулік, Л. Г. Маркова та ін. ; [під ред. Т. Ю. Александрюк]. – Дніпропетровськ : Дніпропетровська державна фінансова академія, 2011. – 197 с.
23. Романенко О. Р. Фінанси : підручник / О. Р. Романенко. – [4-те вид.]. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 312 с.
24. Страхування: теорія та практика : навч. посібн. / Н. М. Внукова, Л. В. Временко, В. І. Успенко та ін. ; [за заг. ред. Н. М. Внукової]. – [2-ге вид.]. – Х. : Бурун-Книга, 2009. – 656 с.
25. Сунцова О. О. Місцеві фінанси : навч. посібн. / О. О. Сунцова. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
26. Таркуцяк А. О. Страхові послуги : навч. посібн. / А. О. Таркуцяк. – К. : Вид. Європ. університету, 2009. – 441 с.
27. Теорія фінансів : підручник / П. І. Юхименко, В. М. Федосов, Л. Л. Лазебник та ін.; [за ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія]. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
28. Управление финансами. Финансы предприятий : учебник / науч. ред. А. А. Володин. – М. : ИНФРА-М, 2011. – 510 с.
29. Фінанси : навч. посібн. / Ю. М. Барський, Н. А. Вахновська, М. В. Демидович та ін. – Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2010. – 570 с.

30. Фінанси : навч. посібн. / Л. О. Вдовенко, Н. М. Сушко, Н. Д. Фаяра та ін. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 152 с.
31. Фінанси : навч. посібн. / В. С. Загорський, О. Д. Вовчак, І. Г. Благу та ін. – [2-ге вид.]. – К. : Знання, 2010. – 274 с.
32. Фінанси : підручник / С. І. Юрій, В. М. Федосов, Л. М. Алексеєнко та ін.; [за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова]. – К. : Знання, 2009. – 611 с.
33. Фінанси : навч. посібн. / С. Я. Огородник, М. С. Зязюн, А. А. Славкова та ін. – [2-ге вид.]. – К. : Знання, 2011. – 323 с.
34. Фінансове право України : навч. посібн. / [за заг. ред. Шкарупи В. К.]. – К. : "Істина", 2009. – 148 с.

11.2. Додаткова

35. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств : навч. посібн. / Г. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. – [2-ге вид.]. – К. : Знання-Прес, 2009. – 291 с.
36. Артус М. М. Фінанси : навч. посібн. / М. М. Артус. – К. : Видавництво Європейського університету, 2009. – 231 с.
37. Білуха М. Т. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит : підручник / М. Т. Білуха, М. Г. Дмитренко, Т. В. Микитенко. – [2-ге вид.]. – К. : Українська академія оригінальних ідей, 2010. – 734 с.
38. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента : научн. пособ. / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2009. – 512 с.
39. Бородин Е. И. Финансы предприятий : учебное пособие / Е. И. Бородин. – М. : Банки и биржи, 2009. – 146 с.
40. Борщ Л. М. Інвестування: теорія і практика : навч. посібн. / Л. М. Борщ. – К. : Знання, 2007. – 686 с.
41. Брюховецька Н. Ю. Фінанси підприємств : навч. посібн. / Н. Ю. Брюховецька. – Донецьк : ДонУЕП, 2010. – 215 с.
42. Василик О. Д. Государственный бюджет : учебн. пособ. / О. Д. Василик. – К. : Вид. "Вища школа", 2010. – 279 с.
43. Величко О. В. Фінанси : навч.-метод. посібник / О. В. Величко, О. В. Якуніна. – Луганськ : Альма-матер, 2010. – 250 с.
44. Вовчак О. Д. Страхування : навч. посібн. / О. Д. Вовчак. – [4-е вид.]. – Львів : "Новий світ-2000", 2010. – 510 с.

45. Галицкая С. В. Финансовый менеджмент; Финансовый анализ; Финансы предприятий : учебн. пособие / С. В. Галицкая. – М. : Эксмо, 2011. – 650 с.
46. Гребельний В. И. Финансы предприятий : учебн. пособие / В. И. Гребельний. – К. : Издательство Европейского университета, 2011. – 232 с.
47. Данілов О. Д. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях : навч. посібн. / О. Д. Данілов, Т. В. Паєнтко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 256 с.
48. Деникевич Х. М. Фінансова безпека суб'єктів господарювання : підручник / Х. М. Деникевич. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. – 142 с.
49. Деньги, кредит, банки : учебник / под. ред. О. И. Лаврушина. – М. : Финансы и статистика, 2008. – 120 с.
50. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) / О. П. Кириленко. – К. : НІОС, 2011. – 384 с.
51. Кириленко О. П. Фінанси : навч. посібн. / О. П. Кириленко. – Тернопіль : ТОВ "ЦМДС", 2009. – 305 с.
52. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посібн. / М. Я. Коробов. – К. : Знання, 2010. – 368 с.
53. Ковалев В. В. Финансы фирмы : учебник / В. В. Ковалев. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 416 с.
54. Котельникова Е. А. Финансы / Е. А. Котельникова. – К. : Переяр, 2008. – 160 с.
55. Краснова В. В. Фінансовий менеджмент підприємства : навч. посібн. / В. В. Краснова, Б. О. Жнякін. – Донецьк : Альфа-прес, 2010. – 208 с.
56. Лазаренкова Г. М. Фінанси підприємств : навч. посібн. / Г. М. Лазаренкова. – К. : Знання-Прес, 2011. – 291 с.
57. Лондар С. Л. Фінанси : навч. посібн. / С. Л. Лондар, О. В. Тимошенко. – Вінниця : Нова Книга, 2011. – 300 с.
58. Міжнародні фінанси: в питаннях та відповідях : навч. посібн. / Ю. Г. Козак, Д. Г. Лук'яненко, М. А. Левицький та ін. – Одеса : АстроПринт, 2009. – 184 с.
59. Місцеві фінанси в Україні: правове регулювання : навч. посібн. / О. С. Близнюк, Н. Л. Губерська, О. А. Музика, та ін. – К. : Дакор; КНТ, 2009. – 311 с.

60. Місцеві фінанси : навч. посібн. / О. Й. Вівчар, О. Я. Побурко, О. Б. Курило та ін. – Л. : НУ "Львівська політехніка", 2011. – 132 с.
61. Опарін В. М. Фінанси : навч. посібн. / В. М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2009. – 324 с.
62. Оспіщев В. І. Фінанси : підручник / В. І. Оспіщев. – [2-ге вид.]. – К. : Знання, 2010. – 366 с.
63. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн / Ю. В. Пасічник. – К. : Знання-Прес, 2009. – 373 с.
64. Плиса В. Й. Страхування : підручник / В. Й. Плиса. – [2-е вид.]. – К. : Каравела, 2009. – 328 с.
65. Поляк Г. Б. Финансовый менеджмент : учебное пособие / Г. Б. Поляк. – М. : ЮНИТИ, 2010. – 518 с.
66. Ротова Т. А. Страхування : навч. посібн. / Т. А. Ротова. – К. : КНТЕУ, 2010. – 390 с.
67. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств : підручник / Р. А. Слав'юк. – К. : УБС НБУ, 2009. – 550 с.
68. Смолянська О. Ю. Фінансовий ринок : навч. посібн. / О. Ю. Смолянська. – К. : Центр навчальної літератури, 2011. – 324 с.
69. Суторміна В. М. Фінансовий ринок : навч.-метод. посібник / В. М. Суторміна, Н. В. Дегтярьова. – К. : КНЕУ, 2008. – 176 с.
70. Сухоруков А. І. Фінансова безпека держави : навч. посібн. / А. І. Сухоруков, О. Д. Ладюк. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 192 с.
71. Федосов В. М. Государственные финансы : учебн. пособ. / В. М. Федосов, Л. Д. Буряк. – К. : Изд. "Лыбидь", 2009. – 276 с.
72. Фещенко Л. В. Бюджетна система України : навч. посібн. / Л. В. Фещенко, П. В. Проноза, Н. В. Кузьминчук. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 296 с.
73. Филимоненков А. С. Финансы предприятий : учебное пособие / А. С. Филимоненков. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2009. – 280 с.
74. Финансовый менеджмент: теория и практика : учебник / под ред. Е. С. Стояновой. – М. : "Перспектива", 2009. – 574 с.
75. Финансы предприятий : учебн. пособие / Бородина Е. И., Голиков Ю. С., Колчина Н. В. и др.; под. ред. Е. И. Бородиной. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 2009. – 208 с.
76. Финансы предприятий : учебник / под ред. М. В. Романовского. – СПб. : "Издательский дом "Бизнес-пресса". – 2010. – 528 с.

77. Финансы предприятий : учебник / Колчина Н. В., Поляк Г. Б., Павлова Л. П. и др.; под ред. Н. В. Колчиной. – М. : ЮНИТИ, 2010. – 412 с.
78. Финансы : учебник / под ред. Г. Б. Поляка. – [3-е изд.]. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2008. – 703 с.
79. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навч. посібн. / О. С. Філімоненков. – К. : Кондор, 2009. – 400 с.
80. Фінанси підприємств : навч. посібн. / за ред. Г. Г. Кірейцева. – К. : ЦУЛ, 2011. – 268 с.
81. Фінанси підприємств : підручник / Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Буряк Л. Д. та ін. ; за ред. А. М. Поддєрьогіна. – [6-те вид.]. – К. : КНЕУ, 2006. – 552 с.
82. Фінанси підприємств : теоретично-практичний посібник / Шило В. П., Ільїна С. Б., Доровська С. С. та ін. – К. : Професіонал, 2009. – 288 с.
83. Фінанси : навч. посібн. / Близнюк О. П., Лачкова Л. І., Оспіщев В. І. та ін. ; за ред. В. І. Оспіщева. – К. : Знання, 2010. – 415 с.
84. Фінанси: курс для фінансистів : навч. посібн. / Оспіщев В. І., Близнюк О. П., Лачкова Л. І. та ін. – К. : Знання, 2010. – 567 с.
85. Фінансова діяльність підприємства : підручник / під. ред. О. М. Бандурка. – К. : Либідь, 2009. – 384 с.
86. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч.-метод. посібн. / Терещенко О. О., Невмержицький Я. І., Куліш А. П. та ін. ; [за заг. ред. О. О. Терещенка]. – К. : КНЕУ, 2006. – 312 с.
87. Фінансова система України : навч. посібн. / ред. М. І. Карлін. – К. : Знання, 2009. – 324 с.
88. Фінансова стратегія в управлінні підприємствами / Семенов А. Г., Єропутова О. О., Перекрест Т. В. та ін. – К. : КПУ, 2010. – 188 с.
89. Фінансовий контроль бюджетних ресурсів : монографія / Є. В. Мних, Г. О. Кравченко, Н. С. Барабаш та ін. ; під ред. М. О. Никоновича. – К. : Київський національний торгово-економічний університет, 2011. – 186 с.
90. Фінансовий менеджмент / А. М. Поддєрьогін, Л. Д. Бурк, Н. Ю. Калач та ін. – К. : КНЕУ, 2009. – 545 с.
91. Шелудько В. М. Фінансовий ринок : підручник / В. М. Шелудько. – К. : Знання, 2010. – 535 с.
92. Шохин Е. И. Финансовый менеджмент : учебное пособие / Е. И. Шохин. – М. : ФБК-ПРЕСС, 2010. – 408 с.

11.3. Ресурси мережі Інтернет

93. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 №2456-VI // Офіційний Сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).

94. Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" від 12.07.2001 №2664-III // Офіційний Сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

95. Закон України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" від 08.07.2010 №2464-VI // Офіційний Сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

96. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" від 21.05.1997 №280/97-ВР // Офіційний Сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

97. Закон України "Про страхування" від 07.03.1996 №85/96-ВР // Офіційний Сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

98. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Офіційний Сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

99. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI // Офіційний Сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http:// www.rada.gov.ua>.

Зміст

Вступ.....	3
1. Кваліфікаційні вимоги до студентів у галузі економіки і підприємництва	4
2. Тематичний план навчальної дисципліни.....	21
3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами.....	22
4. Плани лекцій	39
5. Плани семінарських та практичних занять	43
6. Самостійна робота студентів	52
7. Контрольні питання для самодіагностики.....	58
8. Індивідуально-консультативна робота	70
9. Форми та методи активізації процесу навчання.....	71
10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів	74
11. Рекомендована література.....	91
11.1. Основна	91
11.2. Додаткова	93
11.3. Ресурси мережі Інтернет	97

